

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Příprava jednání

Zpracovala: Andrea Mudrová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Andrea MUDROVÁ
Osobní číslo:	R18M0272P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Příprava jednání
Zadávající katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Příprava jednání v českém právním řádu
3. Úkony při přípravě jednání
4. Prostá a kvalifikovaná výzva
5. Přípravné jednání
6. Úvahy de lege ferenda
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.**
Katedra pracovního práva a práva sociálního
zabezpečení

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Příprava jednání*“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury v souladu s pravidly odborné vědecké práce.

V Plzni, březen 2023

Andrea Mudrová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Miroslavu Hromadovi, Ph.D. za jeho trpělivost a za jeho rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytl.

Obsah

Úvod.....	1
1. Příprava jednání v českém právním řádu	3
1.1. Pojem	3
1.2. Právní úprava přípravy jednání v České republice	4
1.3. Účel a cíl přípravy jednání.....	4
1.4. Příprava jednání ve sporném a nesporném řízení	6
1.4.1. Příprava jednání ve sporném řízení	6
1.4.2. Příprava jednání v nesporném řízení	7
2. Zásady civilního procesu a jejich projev v přípravě jednání.....	10
2.1. Principy odpovídající právu na spravedlivý proces.....	11
2.1.1. Nezávislost a nestrannost soudů a soudců.....	11
2.1.2. Princip zákonného soudu a zákonného soudce	12
2.1.3. Princip rovnosti	13
2.1.4. Princip veřejnosti, ústnosti a přímosti	14
2.1.5. Hospodárnost a rychlost řízení	14
2.1.6. Princip předvídatelnosti.....	15
2.2. Odvětvové principy civilního procesu.....	16
2.2.1. Dispoziční a projednací princip.....	16
2.2.2. Koncentrační princip a princip jednotnosti řízení	17
2.2.3. Princip formální a materiální pravdy.....	19
2.2.4. Princip volného hodnocení důkazů	20
3. Úkony soudu při přípravě jednání	22
3.1. Osoby provádějící úkony	22
3.2. Zkoumání návrhu na zahájení řízení.....	24
3.2.1. Odstraňování vad návrhu na zahájení řízení	27
3.2.1.1. Výzva k odstranění vad podání	27
3.2.1.2. Odmítnutí návrhu na zahájení řízení	28
3.3. Zkoumání procesních podmínek.....	29
3.3.1. Podmínky na straně soudu.....	30
3.3.1.1. Pravomoc soudu	30
3.3.1.2. Příslušnost soudu.....	31
3.3.2. Podmínky na straně účastníků	33
3.3.3. Věcné podmínky.....	35
3.3.4. Negativní podmínky	36
3.4. Zvážení vydání elektronického platebního rozkazu	38

3.5. Další úkony soudu	39
4. Prostá a kvalifikovaná výzva k vyjádření.....	42
4.1. Prostá výzva.....	42
4.2. Kvalifikovaná výzva	43
4.2.1. Předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy.....	44
4.2.2. Náležitosti kvalifikované výzvy a její doručení	45
4.2.3. Kvalifikovaná výzva v rámci platebního rozkazu.....	47
4.2.4. Negativní následek kvalifikované výzvy a rozsudek pro uznání	47
5. Přípravné jednání.....	50
5.1. Podmínky pro nařízení přípravného jednání.....	50
5.2. Předvolání k přípravnému jednání.....	51
5.3. Průběh přípravného jednání.....	53
5.4. Následky nedostavení se k přípravnému jednání.....	54
5.5. Jiný soudní rok.....	56
6. Úvahy de lege ferenda	58
6.1. Věcný záměr k civilnímu řádu soudnímu	59
Závěr.....	61
Resumé	64
Seznam použitých zdrojů	65

Úvod

Civilní právo procesní nám upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení a právní vztahy, které při tom vznikají. Hlavním cílem civilního procesu je poskytnout ochranu účastníkovým ohroženým či porušeným právům a povinnostem. Na soudy je přitom kladen požadavek, aby tuto ochranu poskytl v přiměřeně dlouhé době, aby tedy nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení, které jsou způsobeny např. zbytečným odročováním jednání. Právě k urychlení a ke zkvalitnění civilního procesu má sloužit institut přípravy jednání.

Cílem této diplomové práce je definovat přípravu jednání a věnovat se popisu a systematice jejích jednotlivých institutů. Kromě podání souhrnných informací k tomuto tématu de lege lata, je taktéž cílem zhodnocení právní úpravy a učinění návrhů de lege ferenda k jejím případným nedostatkům.

Diplomová práce bude rozčleněna do šesti kapitol, které jsou dále děleny na podkapitoly. První část práce bude věnována přípravě jednání v českém právním řádu z obecného hlediska. Bude zde vysvětlena definice pojmu, účel a cíl přípravy jednání, také její právní úprava v našem právním řádu. Čtenář se taktéž dočte o rozdílném uplatnění přípravy jednání ve sporném a nesporném řízení. V následující kapitole budou zmíněny zásady uplatňované v civilním procesu a jejich projev v přípravě jednání.

Třetí kapitola se bude zabývat samotnými úkony soudu, které činí při přípravě jednání. Mezi tyto úkony se řadí zkoumání návrhu na zahájení řízení, zkoumání procesních podmínek, které musí být naplněny jak na straně účastníků, tak na straně soudu. Chybět nebude ani postup soudu k odstranění jejich případných nedostatků. Mezi další úkony soudu patří například zvážení vydání elektronického platebního rozkazu, ustanovení znalce či využití mediace.

Následná kapitola se již bude věnovat stěžejním institutům přípravy jednání, kterými jsou prostá a kvalifikovaná výzva. Budou uvedeny jejich rozdíly, podmínky pro vydání, náležitosti, a bez pochyby také případné následky za neaktivní reakci účastníka.

Pátá kapitola bude zaměřena na samotné přípravné jednání, které též představuje stěžejní institut přípravy jednání. Čtenář se dočte, jaké jsou podmínky pro jeho nařízení, jaký má průběh a jaké čekají účastníka následky v případě jeho nedostavení se. V souvislosti je nutné zmínit i jiný soudní rok, který je součástí přípravy jednání v nesporném řízení.

V neposlední řadě není možné v souvislosti s úvahami de lege ferenda opomenout připravovanou novou právní úpravu civilního procesu, jelikož díky ní dostane příprava jednání trochu odlišnou podobu, než měla do teď.

1. Příprava jednání v českém právním řádu

V této kapitole se zaměříme na problematiku přípravy jednání. Obsahem bude definice pojmu přípravy jednání, jeho právní úprava, rozdíl mezi přípravou jednání ve sporném a nesporném řízení, a v neposlední řadě také účel a cíl přípravy jednání a zásady při ní uplatňované.

1.1. Pojem

Příprava jednání zaujímá své místo na začátku nalézacího řízení, hned po zahájení řízení. Okamžik zahájení řízení se liší ve sporném a nesporném řízení, ale o tom bude pojednáno až později v jedné z následujících kapitol. Je tedy stanoveno, kdy příprava jednání začíná, ale nesmí se na ni nahlížet jako na samostatnou fázi řízení, jelikož procesní úkony, které jsou při ní soudem prováděny, je možné konat i mimo rámec této přípravy. Lze tedy stanovit, že příprava probíhá jako celek od zahájení řízení do započetí posledního jednání ve věci.¹

Přípravu jednání je možné charakterizovat jako veškeré úkony soudu, účastníků řízení, jejich zástupců a ostatních osob, které jsou zúčastněné na řízení, jestliže jsou nezbytné k projednání a rozhodnutí ve věci samé, případně k rozhodnutí věci bez nařízení jednání, je-li to dle zákona možné.²

Lze říci, že příprava jednání se uskutečňuje ve dvou rovinách. V první rovině se soud soustředí na formální aspekty věci, které jsou významné pro další postup ve věci a v druhé se zabývá materiálními předpoklady nezbytnými pro řádné projednání a spravedlivé rozhodnutí ve věci. Soud tedy na jedné straně zkoumá, zda jsou splněny všechny podmínky řízení, zda návrh na zahájení řízení obsahuje všechny potřebné náležitosti, zda tu nejsou překážky bránící postupu v řízení, zda může rozhodnout o věci samé a zda byla splněna povinnost uhradit soudní poplatek. Na druhé straně připravuje vlastní projednání věci, k čemuž využívá instituty přípravy jednání, jako např. kvalifikovanou výzvu dle ustanovení § 114b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“).³

Je zde ještě důležité zmínit, že příprava jednání není spojena pouze se soudem prvního stupně, nýbrž také se soudem odvolacím. Jelikož ust. § 211 OSŘ předpokládá, že ustanovení týkající se řízení před prvoinstančním soudem se

¹ WINTEROVÁ, Alena a Petr FRISCHMANN. Občanské právo procesní: studijní příručka. str. 105.

² DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. str. 2.

³ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. str. 1.

použijí přiměřeně i na řízení před soudem odvolacím. Avšak nalezneme zde určité rozdíly v tom, které úkony se provádějí u kterého soudu. U soudu první instance se jedná především o formální stránku přípravy jednání, tedy dochází např. k odmítnutí opožděně podaného odvolání, či odstranění jeho vad, zatímco odvolací soud se zabývá vlastní přípravou jednání.⁴

1.2. Právní úprava přípravy jednání v České republice

Právní úpravu přípravy jednání nalezneme v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, konkrétně v části třetí, hlavě první, v ustanoveních §114 - §114c OSŘ.

Občanský soudní řád byl od doby nabytí své účinnosti (01. 04. 1964) již několikrát novelizován. Mezi významné novely OSŘ související s přípravou jednání patří tzv. velká novela občanského soudního řádu, která byla provedena zákonem č. 30/2000 Sb., jelikož po její účinnosti došlo k zdůraznění významu principu rozhodnutí při jediném jednání a tudíž i k zdůraznění důležitosti přípravy jednání občanského soudního řízení. Dále je významnou také novela provedená zákonem č. 7/2009 Sb., tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu, která má za cíl napomoci rychlejšímu rozhodování soudů. Touto novelou byla zavedena koncentrace řízení, čímž došlo ke zvýšení odpovědnosti účastníků za výsledek soudního řízení.⁵

Pro správné pochopení institutu přípravy jednání je však potřeba, kromě výše zmíněných ustanovení, vycházet také z dalších ustanovení zakotvených v přechozích částech občanského soudního řádu. Jedná se například o ustanovení související s podmínkami řízení, jejichž splnění je nezbytné k tomu, aby mohl soud rozhodnout ve věci samé (§ 103 – 106 OSŘ), je tedy nutné se jimi při přípravě jednání zabývat (např. § 7 OSŘ, § 19 OSŘ, § 28 OSŘ atd.).

1.3. Účel a cíl přípravy jednání

Důležitost přípravy jednání je zřejmá již z prvních ustanovení občanského soudního řádu, když hovoří o povinnosti soudu projednat a rozhodnout spory (§ 2 OSŘ) a to za splnění požadavků rychlosti a účinnosti ochrany práv (§ 6 OSŘ). Účel a cíl přípravy jednání vyplývá i z ustanovení § 100 OSŘ, ve kterém je stanoveno, že soud po zahájení řízení postupuje ve věci i bez dalších návrhů tak,

⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 1734.

⁵ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 212.

aby byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta.⁶

Příprava jednání je tedy institutem, který má napomoci k naplnění výše uvedených zásad. Hlavním cílem přípravy jednání v souladu s ust. § 114a odst. 1 OSŘ je připravit jednání tak kvalitně, aby bylo možné věc rozhodnout již při jediném nařízeném jednání ve věci. Případně i bez nařízení jednání, pokud jsou pro takový postup splněny zákonem požadované podmínky.⁷ Soudu jsou ze zákona nabízeny možnosti postupů (prostá výzva, kvalifikovaná výzva nebo přípravné jednání) pro naplnění tohoto účelu, přičemž je na konkrétním uvážení daného soudce, který postup za splnění zákonných podmínek využije. Z toho tedy vyplývá, že na soudce jsou kladeny nemalé nároky. Soudce by při výběru postupu měl vzít vždy v úvahu povahu věci, její složitost spolu s okolnostmi případu, které jsou v každé věci odlišné. V souvislosti s tím je nutné stanovit, které okolnosti jsou pro danou věc významné.⁸

Kvalitně provedená příprava jednání je jedním z aspektů ovlivňujících délku řízení, kdy přiměřená délka řízení představuje jedno z měřítek celkové spravedlnosti řízení, přičemž právo na spravedlivý proces je jedno ze základních lidských práv (čl. 38 odst. 2 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod). Z judikatury ústavního soudu vyplývá, že „*při posuzování přiměřenosti doby řízení, je třeba zvažovat okolnosti konkrétního případu, složitost věci, chování účastníků řízení, zejména pak stěžovatele, a korektnost postupu orgánů veřejné moci při projednávání věci.*“⁹ Dále platí, že pozdě nalezená spravedlnost jako by nebyla. Za následek nepřiměřeně dlouhého řízení se totiž považuje její odepření (tzv. *denegatio iustitiae*).¹⁰ Celkově nepřiměřenost délky řízení ovlivňuje vnímání spravedlnosti a to jak účastníky řízení, tak veřejností, což se promítá i do důvěry občanů ve stát, státní instituce, v právo, a dokonce i v samotný demokratický stát.¹¹

Požadavek na rozhodnutí věci zpravidla při jediném nařízeném jednání nesmí být chápán zcela absolutně. Tato zásada je spíše uplatňovaná co do postupu, jakým má být příprava řízení vedena, nikoliv co do povinnosti soudu v rámci jediného jednání věc rozhodnout. V průběhu jednání totiž může dojít

⁶ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 61.

⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 62.

⁸ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 191.

⁹ Nález Ústavního soudu České republiky (dále jen „Ústavní soud“) ze dne 13. září 2017, sp. zn. IV. ÚS 1784/17.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 36/04.

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. září 2017, sp. zn. IV. ÚS 1784/17.

k neočekávaným skutečnostem, které soudce nemohl předem předvídat (např. nedostavení se řádně předvolaného svědka). Nicméně i přesto je nutné všechny úkony přípravy jednání provádět v souladu se zásadou, aby věc byla rozhodnuta při jediném jednání. A právě důkladně provedená příprava jednání by měla objevování takových neočekávaných skutečností předcházet. Jednání je však v souladu s ust. § 119 odst. 1 OSŘ možné odročit, a to pouze z důležitých důvodů. Je důležité zmínit, že tyto důvody by ale neměly vycházet z nekvalitně provedené přípravy jednání.¹²

1.4. Příprava jednání ve sporném a nesporném řízení

Základní dělení civilního procesu je na řízení nalézací a vykonávací. Nalézací řízení je nejvýznamnějším druhem.¹³ Při tomto řízení soud zjišťuje, zda tvrzený soukromoprávní nárok existuje, nebo ne. Jde tedy o proces předcházející vydání autoritativního rozhodnutí soudem, jinými slovy upravuje postup soudu při vydání takového rozhodnutí. V případech, kdy povinnost uložená pravomocným soudním rozhodnutím (případně předběžně vykonatelným) nebyla splněna dobrovolně, může na řízení nalézací navazovat řízení vykonávací. Tento typ řízení tedy následuje až po vydání rozhodnutí a z výše uvedeného vyplývá, že nepředstavuje povinnou část občanského soudního řízení.¹⁴

Nalézací řízení je dále možné rozlišovat na řízení sporné a nesporné. K přípravě jednání dochází v obou typech řízení, avšak s ohledem na rozdílné rysy jednotlivých druhů řízení jsou nástroje při nich používané aplikovány odlišně. K těmto rozdílům dochází zejména z důvodů uplatňování jiných zásad v těchto řízeních.¹⁵ V následujících dvou kapitolách se na tyto zásady a tyto dva typy civilního procesu podíváme podrobněji.

1.4.1. Příprava jednání ve sporném řízení

Sporné řízení je možné definovat jako řízení, ve kterém dochází k řešení skutečného sporu mezi hmotněprávními zájmy účastníků, stojí tedy proti sobě dvě strany jako protivníci. Tyto účastníky, tedy strany, označujeme jako žalobce a žalovaného (§ 90 OSŘ). Řízení sporné se vyznačuje reparační funkcí, jelikož poskytuje ochranu porušenému nebo ohroženému subjektivnímu právu a

¹² DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 781.

¹³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 51.

¹⁴ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 48-49.

¹⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 52.

vydáváním meritorního rozhodnutí zpravidla deklaratorní povahy.¹⁶ Zahájení tohoto typu řízení lze provést pouze na základě iniciativy účastníka, tedy na základě návrhu na zahájení řízení, respektive podáním žaloby.

Jak již bylo uvedeno výše, pro přípravu jednání jsou rozhodné odlišné zásady ovládající tyto dva druhy nalézacího řízení. U sporných řízení se projevují hlavně zásada dispoziční a projednací. Díky těmto principům je účastníkům řízení ponechána velká dispozice řízením a také předmětem řízení. Zásada dispoziční představuje povinnost podání návrhu na zahájení řízení, aby řízení mohlo být vůbec zahájeno. Účastník má dále možnost žalobu změnit, případně ji vzít v celém rozsahu, nebo částečně zpět a také má možnost uzavřít soudní smír.¹⁷ Projednací zásada se uplatní při dokazování, to tedy znamená, povinnost účastníků tvrdit relevantní skutečnosti soudu a navrhopat na jejich podporu důkazy. Pro úspěch účastníka ve sporu je tedy nezbytné unést tzv. důkazní břemeno.¹⁸ Soud není oprávněn aktivně do této povinnosti účastníků zasahovat tím, že by sám ze své iniciativy opatřil jiné důkazy než ty přednesené účastníky.¹⁹

Ve sporném řízení není příprava jednání nijak omezená. Je možné aplikovat všechny dostupné nástroje, jako je kvalifikovaná výzva, koncentrace řízení, přípravné jednání nebo rozsudek pro uznání.²⁰

1.4.2. Příprava jednání v nesporném řízení

Pro nesporná řízení nenalezneme žádnou obecnou charakteristiku, jelikož se jedná pouze o určitý souhrn odlišných typů zvláštních řízení, která se od sebe odlišují, na rozdíl od řízení sporných, která tvoří ucelený soubor. Zvláštnost těchto řízení je odvozována od skutečnosti, že se ve většině případů jedná o řízení, ve kterých dochází k projednávání záležitostí, na jejichž řešení je kromě soukromého zájmu i zájem veřejný. Jediný charakteristický znak, který lze nesporným řízením přisoudit, je skutečnost, že se nejedná o řízení sporná.²¹ O sporná řízení jde v případě splnění těchto podmínek: musí proti sobě stát dva účastníci nebo dvě skupiny účastníků, a těmto účastníkům musí být povoleno volně nakládat

¹⁶ *Deklaratorní rozhodnutí pouze deklaruje (potvrzuje) již existující hmotná práva a povinnosti. Např. rozsudek o zaplacení dluhu.*

¹⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 289.

¹⁸ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní: řízení nalézací. str. 155.

¹⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní: řízení nalézací. str. 156.

²⁰ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 364.

²¹ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 358.

s předmětem řízení na základě norem hmotného práva. Pokud některá z těchto dvou podmínek není naplněna, tak se vždy jedná o řízení nesporné.²²

Tento typ řízení je charakteristický svou preventivní funkcí, protože jde hlavně o úpravu právních vztahů do budoucna a vydávání rozhodnutí zejména konstitutivní povahy.²³ Co se týče zahájení řízení v tomto typu řízení, lze tak učinit dvěma způsoby. Jednak na návrh (např. řízení o osvojení, jelikož není možné nikoho k takové činnosti nutit), a jednak bez návrhu, tedy z moci úřední (*ex officio*) a to např. ve věcech péče o nezletilého. V případě návrhových řízení je řízení zahájeno dnem dojití návrhu k soudu (stejně jako u řízení sporných). Okamžik zahájení řízení se u řízení zahajovaných bez návrhu váže na den vydání usnesení o jeho zahájení.²⁴

Řízení je ovládáno zejména zásadou oficiality a zásadou vyšetřovací. Zásada oficiality je spojena s úkonem zahájení řízení. Jak již bylo zmíněno výše, nesporné řízení je možné zahájit jak bez návrhu, tak na návrh. Tato zásada se však promítá i do dispozice řízením a jeho předmětem, kdy je v tomto případě omezená. Projevuje se to například tím, že soud může pokračovat v řízení zahájeném na návrh i po jeho vzetí zpět (důvod pro zastavení řízení), avšak za předpokladu, že ostatní účastníci řízení se zpětvzetím nesouhlasí. Další důsledek této zásady je možné dle ust. § 26 zákona č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních (dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“ nebo „ZŘS“) nalézt v tom faktu, že soud není v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, vázán daným návrhem. Jinými slovy soud je oprávněn přisoudit něco jiného nebo více, než je v návrhu uváděno.²⁵ Při dokazování v nesporném řízení je uplatňována zpravidla zásada vyšetřovací. Touto zásadou se stanoví povinnost soudu provést i jiné než účastníky navrhané důkazy. Z toho vyplývá, že případné nesplnění, či jen částečné splnění účastníkovy dokazovací povinnosti mu nebude na újmu, jelikož soud zajistí nápravu provedením i nenavržených důkazů.²⁶

Není možné, aby v nesporném řízení byla účastníkovi jeho pasivita v řízení na újmu. Nelze při něm tedy uplatnit ta ustanovení zákona, která mají za úkol přimět

²² KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 57.

²³ *Konstitutivní rozhodnutí konstituuje (zakládá) hmotná subjektivní práva a/nebo ukládá hmotné právní povinnosti, které tu předtím nebyly. Např. rozsudek o rozvodu manželství.*

²⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 360.

²⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 288.

²⁶ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 866.

účastníka k součinnosti na přípravě jednání pod pohrůžkou sankce v podobě pro něj nepříznivého rozhodnutí ve věci. Některé instituty přípravy jednání nelze s ohledem na charakter nesporného řízení ze zákona použít. Takovým institutem je kvalifikovaná výzva dle ust. § 114b OSŘ a přípravné jednání dle ust. § 114c OSŘ.²⁷ V těchto typech řízení není možné, aby došlo k zákonné koncentraci nebo vydání rozsudku pro uznání (ust. § 20 odst. 1, § 21 a § 25 odst. 2 ZŘS). Ostatní instituty přípravy jednání (ust. § 114 a § 114a OSŘ) přípustné jsou.

V případě přípravy jednání u nesporných řízení dochází k využití speciálního nástroje, kterým je dle ust. § 18 ZŘS jiný soudní rok. Tento institut je obdobou přípravného jednání s tím rozdílem, že po jeho skončení nenásleduje koncentrace řízení.²⁸

²⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 289.

²⁸ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 364.

2. Zásady civilního procesu a jejich projev v přípravě jednání

Pojmy zásada a princip je možné používat jako synonyma, avšak v teorii práva od sebe někdy bývají odlišovány. Při rozlišování dochází k tomu, že pojem princip je chápán širěji než pojem zásada.²⁹ Princip je pak možné definovat jako vůdčí právní ideu, která je významná jak pro interpretaci, tak i pro aplikaci právní normy bez ohledu na právní odvětví. Naproti tomu zásady souvisejí přímo s určitým právním odvětvím.³⁰

Zásady a principy zaujímají v právu bez pochyb velmi důležitou roli. K jejich uplatňování dochází zejména v oblasti legislativy a při výkladu a aplikaci právních norem. Toto použití je nezbytné hlavně tam, kde není stanoveno žádné specifické ustanovení a vzniká pak na takovém místě mezera v právu. Tyto mezery jsou následně vyplňovány úvahou soudu, která se řídí dle těchto zásad a principů.³¹ Jejich úkolem je napomoci k dosažení cíle civilního řízení, kterým je poskytnutí soudní ochrany účastníkům řízení. Z toho vyplývá, že pomocí právních principů a zásad dochází k ovlivňování organizace a struktury soudu; statusu soudce; pravidel, která stanovují průběh řízení a procesního postavení subjektů, kteří v řízení vystupují.³²

Zásady lze rozdělit do dvou skupin. První skupina se týká principů souvisejících s právem na spravedlivý proces (tzv. fair trial). Tento typ je možné označovat také jako ústavní principy soudnictví.³³

V českém právním řádu jsou tyto zásady stanoveny v zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava ČR“), v zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“ nebo „LZPS“) a v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (dále jen „ZSS“). V Ústavě je v čl. 81 a 82 upravena nezávislost a nestrannost soudu a soudců, čl. 95 se týká vázanosti soudce zákonem a dále např. čl. 96, který stanoví rovnost účastníků před soudem a také ústní a veřejné jednání. V Listině jsou to pak čl. 36 a 38, které zakotvují jednotlivé aspekty práva na spravedlivý proces.

²⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 14.

³⁰ Tamtéž.

³¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 55.

³² WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 59.

³³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 55.

Druhá skupina zásad se nazývá odvětvové principy civilního procesu. Tento druh zásad se uplatňuje v souvislosti s rozdělením práv a povinností mezi jednotlivé subjekty civilního řízení, hlavně tedy mezi soud a účastníky řízení. Některé z těchto právních principů však není možné v právní úpravě civilního procesu nalézt. Jsou tvořeny pomocí dvojic opačného významu, avšak jejich uplatňování není absolutní a často dochází k jejich kombinaci.³⁴

Cílem této kapitoly je vyjmenovat stěžejní principy civilního řízení a nastínit jejich uplatnění při přípravě jednání.

2.1. Principy odpovídající právu na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je vnímáno jako subjektivní právo jednotlivce domáhat se náležité soudní ochrany. Tento princip je nezbytný pro řádné fungování justice a uplatňuje se jak v civilních, tak trestních či správních věcech.³⁵ Řadí se mezi podstatné principy demokratického právního státu. Význam tohoto principu vyplývá i z judikatury ústavního soudu, který vyjádřil, že: *„jednotlivci je zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“*³⁶ Obsahem práva na spravedlivý proces je tedy právo na spravedlivé, veřejné projednání věci a to nezávislým a nestranným soudem v přiměřeném časovém rozpětí, k němuž má příprava jednání napomoci.

Právo na spravedlivý proces má základ v mezinárodní právní úpravě, přesněji tedy v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Projev tohoto principu u nás nalezneme v Ústavě, LZPS i OSŘ.

2.1.1. Nezávislost a nestrannost soudů a soudců

Nezávislost a nestrannost soudů a soudců je možné vnímat hned z několika hledisek. Institucionální nezávislost soudů se projevuje jejich přísnou separací od ostatních orgánů státu, a to jak organizační tak kompetenční. Jinými slovy ji lze spatřovat v tom, že je soudní moc nezávislá na moci zákonodárné a výkonné.³⁷ Právní úpravu v tomto případě nalezneme v Ústavě, přesněji tedy v čl. 81, kde je upravena nezávislost soudů a v čl. 82, kde je upravena nezávislost a nestrannost soudců. Z funkčního hlediska se právní úprava nezávislosti nachází v čl. 36 odst. 1

³⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 55.

³⁵ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 60.

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06.

³⁷ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 61.

LZPS. Funkční nezávislost znamená, že jiné státní orgány nemají přímo ani nepřímo zákonnou možnost ovlivňovat proces. Soudci jsou tedy vázáni pouze zákonem a mezinárodní smlouvou dle čl. 10 Ústavy. Dále rozlišujeme nezávislost osobní a ekonomickou.³⁸ Princip nezávislosti a nestrannosti je stanoven též v ust. § 79 ZSS.

Soudce není při svém rozhodování nikomu podřízen a nikdo jej ani nesmí ovlivňovat, aby věc rozhodl určitým způsobem. Musí tedy vždy rozhodnout v souladu se zákony a právními předpisy, kterými je vázán. Dle čl. 95 Ústavy má soudce možnost posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem. Dospěje-li k tomu, že právní předpis je v rozporu se zákonem, prostě jej neaplikuje. Pokud však soudce nabude dojmu, že zákon je v rozporu s ústavním pořádkem, je oprávněn podat u Ústavního soudu návrh na zrušení daného zákona či jeho části.³⁹

Požadavek nestrannosti soudce je úzce spojen s nepodjatostí soudce. Pro naplnění podmínky podjatosti soudce stačí pouhá pochybnost o tom, zda je podjatý a to z důvodu jeho nějakého blízkého vztahu k věci, k subjektům řízení, nebo dřívější účasti na rozhodování věci v první instanci. Pokud je tedy dán některý z uvedených důvodů, dochází následně k vyloučení soudce z projednávání a rozhodování konkrétního případu. To samé platí i pro přísedící. Během přípravy jednání má tedy soudce povinnost zkoumat, zda u něj nejsou důvody pro zpochybnění jeho nepodjatosti. V případě, že se soudce dozví o skutečnosti, která zakládá jeho podjatost, musí ji neprodleně oznámit předsedovi soudu dle ust. § 15 odst. 1 OSŘ.⁴⁰

2.1.2. Princip zákonného soudu a zákonného soudce

Princip zákonného soudu a zákonného soudce se projevuje tím, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, což je stanoveno v čl. 38 odst. 1 LZPS. Dále z tohoto článku vyplývá, že příslušnost soudu je stanovena příslušným procesním předpisem a příslušnost soudce je stanovena rozvrhem práce.

Tento princip svěřuje výkon soudnictví pouze do rukou soudu, který je zřízen zákonem. Dále na jeho základě není povoleno vzít spravedlnost do svých rukou a svémocně prosazovat svá práva proti osobám, které jej porušují nebo ohrožují. A v neposlední řadě je hlavním cílem tohoto principu, aby byl konkrétní

³⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 62.

³⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 63.

⁴⁰ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 64 - 65.

soudce v dané věci určen předem a to na základě objektivních kritérií, a nikoliv *ad hoc*.⁴¹

Daný případ je tedy vždy předkládán soudci k projednání a rozhodnutí dle rozvrhu práce, přičemž tímto okamžikem dochází nejčastěji k zahájení přípravy jednání, během které soudce, mimo dalších skutečností, zkoumá, zda jsou v konkrétní věci splněny požadavky na zákonného soudce.⁴²

2.1.3. Princip rovnosti

Princip rovnosti se projevuje povinností soudu zacházet s účastníky řízení stejně, bez ohledu např. na rasu, náboženství, pohlaví či sociální původ. Účastníci musí stát před soudem v rovném postavení, tedy ani jeden z nich nesmí být procesně zvýhodňován a oba musí mít stejnou možnost uplatnit jejich práva. Musí pro ně tedy být vytvořeny stejné procesní podmínky a stejné procesní postavení. Zda účastníci svých práv využijí, je již zcela ponecháno jejich svobodné vůli.⁴³

Tento princip je zakotven v čl. 96 Ústavy, který říká, že všichni účastníci musí mít v řízení před soudem rovná práva. Rovnost účastníků vyplývá i z čl. 37 LZPS, kde je stanoveno i právo na tlumočnicka. Právní úpravu nalezneme i v ust. § 18 OSŘ.

K zárukám rovnosti řadíme také právo každé strany slyšet a být slyšen před soudem, s čímž nepochybně souvisí např. i právo vyjádřit se ke všem návrhům a důkazům, přednést nebo doplnit své návrhy, být předvolán k jednání atd. Dále je uplatnění zásady rovnosti zajišťováno také právem na použití mateřského jazyka a právem na právní pomoc. Náklady na tlumočení v případě jeho přibrání hradí stát bez nároku na náhradu.⁴⁴ Právo na právní pomoc spočívá v podstatě v poučení účastníků soudem o jejich procesních právech a povinnostech dle ust. § 5 OSŘ.

Princip rovnosti je velice často rozebírán i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, u kterého je tento princip označován jako rovnost zbraní. Ve svém rozsudku ESLP uvádí, že je nezbytné, aby každá procesní strana měla v řízení stejné přiměřené možnosti hájit své zájmy, tedy přednést svou záležitost za podmínek,

⁴¹ ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. str. 122-124.

⁴² JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 213-215.

⁴³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 58-59.

⁴⁴ Tamtéž.

kteří ji nestaví do zjevně nevýhodnější pozice, než ve které se nachází její protistrana.⁴⁵

V neposlední řadě je se zásadou rovnosti spojena i tzv. kontradiktornost. Je potřeba ji připustit v každém typu řízení, bez ohledu na jeho povahu, tedy jak v řízení sporném i nesporném. Kontradiktornost zaručuje účastníkům řízení právo na vyjádření se ke všem skutečnostem a důkazům navrhovaným v procesu a to formou diskuse stran, která je regulována soudcem.⁴⁶ Soudce pro naplnění účelu občanského soudního procesu využívá nástroje dle OSŘ, kdy při přípravě jednání může např. vydat výzvu k vyjádření dle ust. § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ, vydat tzv. kvalifikovanou výzvu k vyjádření dle ust. § 114b OSŘ nebo nařídít a provést přípravné jednání dle ust. § 114c OSŘ.

2.1.4. Princip veřejnosti, ústnosti a přímosti

Požadavek veřejnosti znamená právo na veřejné projednání věci. Představuje jeden z projevů demokratického soudního procesu a garantuje nezávislost, nestrannost a zákonný postup soudu. Nelze tento princip aplikovat absolutně, jelikož existují výjimky, kdy je možné veřejnost z jednání vyloučit na základě zákona.⁴⁷ Jedná se například o situaci, kdy by veřejné projednání věci ohrožovalo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, nebo obchodní tajemství či důležitý zájem účastníků řízení nebo mravnost (ust. § 116 OSŘ).

Právní úpravu nalezneme v čl. 96 odst. 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 LZPS, ust. § 6 odst. 1 ZSS nebo také v již zmíněném ust. § 116 odst. 1 OSŘ. Princip veřejnosti je tedy úzce spojen s principem ústnosti a principem přímosti, avšak jako takové jsou tyto principy spojovány pouze s jedinou částí civilního procesu, kterou je soudní jednání.⁴⁸ V souvislosti s přípravou jednání dojde tedy k uplatnění těchto principů pouze při přípravném jednání dle ust. § 114c OSŘ.

2.1.5. Hospodárnost a rychlost řízení

Zásada hospodárnosti klade požadavek na to, aby k poskytnutí ochrany práv došlo rychle, účinně a bez zbytečných nákladů. Každý má dle čl. 38 odst. 2 LZPS právo na to, aby k projednání věci došlo bez zbytečných průtahů. Je bez pochyb, že

⁴⁵ Rozsudek Senátu (4. sekce) Evropského soudu pro lidská práva ze dne 04. 06. 2002, Komanický proti Slovensku, stížnost č. 32106/96.

⁴⁶ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 68.

⁴⁷ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 68-69.

⁴⁸ Tamtéž.

pouze rychlá ochrana ohrožených či porušených práv může být dostatečně účinná (kdy toto vyplývá z ust. § 6 OSŘ). Dále je projev této zásady upraven v ust. § 100 odst. 1 OSŘ, které říká, že soud musí po zahájení řízení postupovat tak, aby věc byla projednána a rozhodnuta co nejrychleji.⁴⁹

Tato zásada se vztahuje jak na procesní úkony soudu, tak ale i účastníků řízení, přičemž je velmi důležitá kooperace obou subjektů.⁵⁰ Pokud k průtahům v řízení dochází, má účastník možnost podat stížnost předsedovi soudu, u něž řízení probíhá či u nadřízeného soudu podat návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu (ust. § 164 a ust. § 174a ZSS). Jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, není možné ospravedlnit průtahy v řízení z důvodu přetíženosti soudů, jelikož je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví vyplývající z Listiny a Úmluvy byly respektovány a případné nedostatky v tomto směru nebyly k tíži občanů, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv a to v přiměřené době.⁵¹ Tento názor je konformní i s judikaturou ESLP, týkající se interpretace a aplikace Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.⁵²

Příprava jednání představuje klíčový institut pro naplnění těchto dvou zásad a to z toho důvodu, že jejím hlavním cílem je zrychlit řízení.⁵³ V souladu s principem hospodárnosti je tedy žádoucí, aby soudce na začátku přípravy jednání zkoumal nejprve formální podmínky nutné pro projednání věci a následně je potřeba, aby soudce jednání připravil co nejefektivněji a nejrychleji, k čemuž i v souvislosti s potřebou spolupráce účastníků, může využít nástroje jako je kvalifikovaná výzva či přípravné jednání.⁵⁴ Nesmí však docházet k situacím, ve kterých by tyto dvě zásady byly uplatňovány na úkor správnosti a spravedlnosti rozhodování.⁵⁵

2.1.6. Princip předvídatelnosti

Povinnost soudu postupovat v řízení předvídatelně je zakotvena v ust. § 6 OSŘ. Soudce by měl při přípravě jednání nastítnit účastníkům řízení, v čem

⁴⁹ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 70-71.

⁵⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 61.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 1994, sp. zn. IV. ÚS 55/94.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 12. února 2004, sp. zn. IV. ÚS 278/03.

⁵³ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 128.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 71.

⁵⁵ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 38.

shledává podstatu věci, jakým způsobem bude provádět dokazování a co bude předmětem jeho rozhodování.⁵⁶

Kromě předvídatelnosti procesního postupu je v našem právním řádu upravena i předvídatelnost soudního rozhodnutí, konkrétně v ust. § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Na základě tohoto ustanovení lze důvodně očekávat, že rozhodnutí případu soudem bude obdobné jako v jiné věci, s kterou se daný případ shoduje v podstatných znacích. Dojde-li k použití odlišného procesního postupu či k rozhodnutí věci jiným způsobem, než jakým se dalo očekávat, je soud povinen to vždy náležitě odůvodnit.⁵⁷

2.2. Odvětvové principy civilního procesu

Odvětvové principy civilního procesu, jak již bylo zmíněno výše, upravují hlavně účast subjektů (soudu a účastníků) na řízení, tedy zejména jejich procesní roli, iniciativu a aktivitu. Procesní principy nepodléhají libovůli zákonodárce, ale jsou určovány na základě povahy konkrétní věci. Odvětvové zásady jsou tvořeny dvojicemi zásad, které mohou být vzájemně kombinovány. Mezi tyto zásady patří zásada dispoziční a oficiality, projednací a vyšetřovací, zásada volného hodnocení důkazů a legální teorie důkazní, zásada materiální a formální pravdy, princip jednotnosti a koncentrace řízení.⁵⁸

S ohledem na téma této práce budou následující podkapitoly věnovány těmto zásadám s ohledem na jejich souvislost s přípravou jednání.

2.2.1. Dispoziční a projednací princip

Oba tyto principy jsou uplatňovány zejména v řízeních sporných. Jsou spolu úzce propojeny, ale každý z nich má svůj vlastní význam.

Dispoziční zásada umožňuje účastníkům řízení disponovat řízením a disponovat s předmětem řízení pomocí dispozičních procesních úkonů. Procesním úkonem může být typicky například návrh na zahájení řízení, ve kterém účastník vymezí předmět řízení. Avšak dispozice s řízením náleží i žalovanému, který ji uplatňuje například uzavřením smíru s žalobcem, což má za následek skončení řízení. Účastníci tedy ovlivňují zahájení, průběh, rozsah i ukončení řízení.⁵⁹

⁵⁶ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 212.

⁵⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 72 - 73.

⁵⁸ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 72.

⁵⁹ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 73.

Dvojici se zásadou dispoziční tvoří zásada oficiality, která zaujímá své místo zejména v řízení nesporném. Soud musí v souladu s touto zásadou postupovat z úřední povinnosti. Jak již bylo zmíněno výše, tyto zásady mohou být vzájemně kombinovány a není proto divu, že projev zásady oficiality najdeme i v řízení sporném. Konkrétně při přípravě jednání, kdy soud zkoumá splnění podmínek řízení dle ust. § 103 OSŘ.⁶⁰

Projednací zásada ovládá opět primárně řízení sporné, ale nalezneme ji i v řízení nesporném například v řízení o úschovách. Na základě zásady projednací mají účastníci povinnost přednést veškerá nezbytná skutková tvrzení a připojit k nim důkazy na podporu svého uplatňovaného nároku či na podporu své procesní obrany. Pro účastníkův úspěch ve věci je nutné, aby splnil svoji povinnost tvrzení a povinnost důkazní, musí tedy unést tzv. břemeno tvrzení (uvést všechny rozhodné skutečnosti) a břemeno důkazní (prokázat uváděné skutečnosti).⁶¹ Důkazní povinnost vyplývá z ust. § 120 odst. 1 OSŘ.

V případě přípravy jednání má soudce možnost využít institutů jakými jsou výzva k vyjádření (§ 114a odst. 2 písm. a) OSŘ), kvalifikovaná výzva k vyjádření (§ 114b OSŘ) nebo přípravné jednání (§ 114c OSŘ) pro zjištění skutkových tvrzení účastníků řízení. Pro povinnost účastníků tvrdit a dokazovat zde však existuje limit v podobě zákonné koncentrace řízení, o které musí být účastníci vždy soudem řádně poučeni.⁶²

Opačnou dvojicí k zásadě projednací je zásada vyšetřovací, která je spojována hlavně s nesporným řízením. Při uplatnění této zásady leží veškerá odpovědnost za zjištění skutkového stavu na soudu a nikoliv na účastnících. Důsledkem vyšetřovací zásady při přípravě jednání je fakt, že v nesporném řízení nelze vydat rozsudek pro uznání v případě nedostavení se k jinému soudnímu roku.⁶³

2.2.2. Koncentrační princip a princip jednotnosti řízení

Oba tyto principy souvisí přímo s organizací a postupem řízení, kdy ovlivňují rozsah a kvalitu poznání skutkového stavu. Díky principu jednotnosti řízení (neboli arbitrárnímu pořádku) je řízení vnímáno jako jeden celek a to od

⁶⁰ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 73-74.

⁶¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 66-67.

⁶² JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 133.

⁶³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 68.

zahájení řízení až do vydání rozhodnutí ve věci.⁶⁴ Řízení je jednotné a účastníci tak mají možnost předkládat své návrhy, tvrzení a důkazy kdykoli během řízení, a to dokonce i v řízení odvolacím a soud má povinnost k nim přihlídnout.⁶⁵

Řízení před soudem bylo v minulosti ovládáno tímto principem jednotnosti, který se však ukázal jako nepříliš vhodný, jelikož docházelo k průtahům řízení a nepochybně jej mohlo být i zneužíváno. Z tohoto důvodu byly do OSŘ tzv. velkou novelou (zákon č. 30/200 Sb.) a následně pak tzv. souhrnnou novelou (zákon č. 7/2009 Sb.) zavedeny určité prvky koncentračního principu.⁶⁶

Koncentrační zásada (neboli princip legálního pořádku) naopak řízení dělí na určité fáze. To se projevuje tím, že účastníci řízení mají možnost uvádět rozhodné skutečnosti a předkládat důkazy jen do určitého momentu v řízení a nemožností soudu k pozdě tvrzeným a provedeným důkazům přihlížet, avšak existují výjimky. Účastníci jsou tedy nuceni o řízení pečovat a uvádět jimi dovolávané tvrzení a důkazy v dané fázi řízení, a to pod sankcí nemožnosti jejich dodatečného provedení.⁶⁷ Tato zásada je mimo jiné také projevem zásady *vigilantibus iura skripta sunt* (bdělému náleží právo).⁶⁸

Právní úpravu koncentrace řízení lze nalézt v ust. § 118b OSŘ, které nám stanovuje, do jaké doby je možné uvádět rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy a to v konkrétních situacích. V případě, že byla prováděna příprava jednání je možné tak učinit pouze do skončení přípravného jednání, nebo do konce lhůty po skončení přípravného jednání dle ust. § 114c OSŘ, která nesmí být delší než 30 dnů. Pokud přípravné jednání neprobíhalo, lze tak konat jen do skončení prvního jednání ve věci, nebo do konce lhůty po skončení prvního jednání ve věci, která opět nesmí být delší než 30 dnů.⁶⁹

Jak již bylo nastíněno výše, z koncentrační zásady existují výjimky, kdy je tedy možné k tvrzeným skutečnostem a navrhovaným důkazům přihlídnout i po její účinnosti. Výjimky představují například skutečnosti nebo důkazy uvedené účastníky až poté co byl jeden z nich vyzván k doplnění dle ust. § 118a

⁶⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 26.

⁶⁵ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 77-78.

⁶⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 69.

⁶⁷ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 78.

⁶⁸ HURDÍK, Jan. Zásady soukromého práva. str. 139.

⁶⁹ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 279-280.

odst. 1 až 3 OSŘ. Nebo skutečnosti či důkazy, které nebylo možné bez účastníkovy viny včas uvést.

Řízení je tedy ovládáno jak principem jednotnosti řízení, tak koncentrační zásadou. Jinými slovy lze říci, že i přes zavedení určitých prvků koncentrace, je na řízení stále nahlíženo jako na jednotné.⁷⁰

2.2.3. Princip formální a materiální pravdy

Civilní proces si klade za cíl poskytnout spravedlivou ochranu soukromým právům a oprávněným zájmům účastníků, čehož lze dosáhnout pouze pravdivě zjištěným skutkovým stavem.⁷¹ Pro rozhodnutí ve věci je nezbytné, aby byl soudu znám konkrétní skutkový stav prokázaný důkazy, který následně subsumuje pod příslušnou právní normu.⁷²

V současné době je zjištění pravdy považováno za sledovaný cíl a nikoliv za podstatnou zásadu občanského řízení, jelikož pro rozhodnutí soudu jsou podstatné i jiné skutečnosti. Z tohoto důvodu je dnes rozlišování mezi formální a materiální pravdou do jisté míry omezeno. Pravdu, jako stěžejní předpoklad pro správné a spravedlivé rozhodnutí, je nutné vnímat s ohledem a respektem ke všem ostatním zásadám uplatňovaným v civilním procesu. Ani jeden z těchto dvou principů nelze pokládat za převládající v civilním procesu, avšak některé jejich projevy v současné právní úpravě stále nalezneme.⁷³ Výchozím ustanovením v této oblasti je § 153 odst. 1 OSŘ, který říká, že soud má rozhodnout na základě zjištěného skutkového stavu věci.⁷⁴ Soud má tedy povinnost zjistit skutkový stav odpovídající pravdě, ať už formální či materiální.

Účelem zásady materiální (též objektivní) pravdy je zjistit skutečný skutkový stav věci, bez formálních zábran. Není možné tuto zásadu vnímat jako povinnost soudu zjistit úplnou pravdu v každém případě, protože tam, kde by nešlo skutkový stav věci zjistit dostupnými prostředky, by nebylo možné vydat rozhodnutí, což by bylo nepřijatelné.⁷⁵ V současné době je rozhodovací činnost

⁷⁰ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 78.

⁷¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 68.

⁷² WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 79.

⁷³ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 82.

⁷⁴ *Toto ustanovení však neplatí absolutně, jelikož mohou nastat i situace, kdy je rozhodnutí vydáváno na základě pasivity účastníků v řízení (např. rozsudek pro uznání § 153b OSŘ).*

⁷⁵ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 80.

soudu založena na subjektivní pravdě toho účastníka, který ho dokáže o své pravdě dostatečně přesvědčit prokázáním a dokázáním skutkového stavu.⁷⁶

Naproti tomu stojí zásada formální pravdy, přičemž jak již vyplývá z názvu, jedná se o zásadu, která je založena na formalismu procesu. Dochází k tomu, že účastníci se snaží procesními prostředky přesvědčit soud o své pravdě, a to za dodržení stanovených procesních podmínek a pravidel.⁷⁷ Soud se tedy nesnaží o zjištění „absolutní pravdy“, ale soustředí se pouze na pravděpodobnost určitých událostí, které jsou zásadní pro rozhodnutí dané věci a za pravdivé skutečnosti považuje pouze ty, které jsou vysoce pravděpodobné až na hranici jistoty.⁷⁸

V případě, že dojde k nečinnosti účastníků, soud pokračuje v řízení, pokud zákon nestanoví jinak (ust. § 101 odst. 2 OSŘ). Následně dochází k projevu zásady formální pravdy, jelikož soud nezjišťuje objektivní pravdu, ale za pomoci procesních nástrojů provádí svou rozhodovací činnost na základě skutečností, které do té doby strany tvrdily. Příkladem k této situaci může být tzv. kontumační rozsudek, neboli rozsudek pro zmeškání, který je vydáván v souladu s ust. § 153b odst. 1 OSŘ. Dále lze uvést např. rozsudek pro uznání, který je vydáván na základě fikce uznání žalobou uplatňovaného nároku žalovaným.⁷⁹ K tomuto rozhodnutí dochází ve fázi přípravy jednání a to za podmínky, že je žalovaný nečinný a ve stanovené lhůtě se nevyjadřuje na kvalifikovanou výzvu dle ust. § 114b OSŘ. Nebo v případě, že se žalovaný bez řádné a včasné omluvy nedostaví na přípravné jednání dle ust. § 114c OSŘ.

2.2.4. Princip volného hodnocení důkazů

České civilní procesní právo je založené na zásadě volného hodnocení důkazů. Tato zásada nám ve dvojici se zásadou legální důkazní teorie dává odpověď na otázku, jak provedené důkazy hodnotit, neboli stanovit, jak moc jsou pro poznání skutkového stavu důležité. Princip volného hodnocení důkazů nechává toto uvážení na soudci.⁸⁰ Jak je řečeno v ust. § 132 OSŘ soudce hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a zároveň všechny důkazy ve vzájemných

⁷⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 69.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ MACUR, Josef. Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu. Bulletin advokacie. str. 6-17.

⁷⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 69.

⁸⁰ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 76-77.

souvislostech, přičemž by měl přihlédnout i ke všemu co vyšlo během řízení najevo.

Opak k této zásadě tedy tvoří legální důkazní teorie, při které mají jednotlivé důkazní prostředky svoji sílu stanovenou zákonem. V občanském soudním řádu nalezneme její projev pouze v ust. § 134, které stanovuje důkazní sílu veřejné listiny.⁸¹

Za důkaz mohou být považovány všechny prostředky, pomocí kterých je možné zjistit skutkový stav věci (ust. § 125 OSŘ). Úkolem soudu při přípravě jednání je zjistit rozhodné a sporné skutečnosti. Dále je důležité, aby měl soudce představu, jaké důkazy bude třeba na jednání provést za účelem dokázání sporných skutečností. Následně je úkolem soudce provedené důkazy hodnotit v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů.⁸²

⁸¹ WINTEROVÁ, Alena. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. str. 76-77.

⁸² Tamtéž.

3. Úkony soudu při přípravě jednání

Procesním úkonem soudu se rozumí jednání soudce, jenž ovlivňuje zahájení, průběh či ukončení řízení, v tomto případě konkrétně přípravu jednání. Tyto úkony lze provést buď formou soudního rozhodnutí (rozsudek, usnesení či platební rozkaz) nebo formou soudního opatření.⁸³

V ustanoveních § 114 a násl. OSŘ jsou zakotveny nástroje, které má soudce možnost dle svého uvážení při přípravě jednání použít, avšak za splnění zákonných podmínek.⁸⁴ Nejedná se o taxativní výčet nástrojů, jelikož z ust. § 114a odst. 2 písm. g) OSŘ vyplývá, že soudce může pro přípravu jednání učinit i jiná vhodná opatření, díky kterým dojde k urychlení rozhodnutí ve věci. Soudce tedy především zkoumá návrh na zahájení řízení či splnění procesních podmínek za účelem kvalitní přípravy jednání, aby mohlo dojít k rozhodnutí věci při jediném jednání. K dalším úkonům přípravy jednání je tedy možné přistoupit pouze tehdy, pokud žaloba či jiný návrh na zahájení řízení nemají vady, které by bránily pokračování v řízení. Nebo pokud zde takové vady byly, ale byly odstraněny. Jinými slovy musí být splněny všechny podmínky řízení a nesmí tu být žádná jiná skutečnost, která by byla důvodem pro zastavení řízení.

Při splnění výše uvedeného bude následně ve většině případů účelné, aby soud zjistil vyjádření žalovaného k žalobě, případně i jiných účastníků a dále aby zajistil listinné důkazy, na které strany odkazují, či si vyžádal zprávy o skutečnostech, které jsou pro řízení a rozhodnutí ve věci významné.⁸⁵ Soud by měl také posoudit, zda je pro řízení efektivní vydat platební rozkaz nebo nařídít setkání s mediátorem.⁸⁶ Mezi hlavní nástroje přípravy jednání řadíme tzv. kvalifikovanou výzvu a přípravné jednání, kterým budou věnovány samostatné kapitoly, jelikož představují stěžejní část této práce.

3.1. Osoby provádějící úkony

Na začátek je ještě dobré zmínit, kdo je oprávněn úkony při přípravě jednání provádět. Pokud máme na mysli procesní úkony obecně, patří sem i účastníci řízení a jejich zástupci. V případě, že hovoříme pouze o procesních úkonech soudu, náleží takové oprávnění samosoudci, předsedovi senátu, ale také dalším soudním osobám

⁸³ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 134-135.

⁸⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 212.

⁸⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 62.

⁸⁶ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 343.

na základě zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících, a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů (dále jen „ZoVSÚ“).⁸⁷

Z důvodové zprávy k tomuto zákonu lze vyčíst, že „navrhovaná úprava je součástí postupných kroků směřujících ke zvýšení efektivity práce justice v intencích schválené Koncepce stabilizace justice. Cílem je vytvoření předpokladů pro optimální organizaci práce soudů a státních zastupitelství, směřující ke zkvalitnění a zrychlení řízení zejména cestou přenesení výkonu co nejširšího rozsahu úkonů dosud vykonávaných soudci nebo státními zástupci na vyšší soudní úředníky a vyšší úředníky státního zastupitelství. Návrh proto svěřuje oběma funkcím působnost omezenou v podstatě pouze výhradní působností soudce nebo státního zástupce.“⁸⁸

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že mezi osoby oprávněné provádět úkony soudu řadíme i vyšší soudní úředníky. Vyšší soudní úředník je oprávněn vykonávat úkony soudu na základě jeho zařazení do soudního oddělení na základě rozvrhu práce (§ 4 ZoVSÚ). V souvislosti s touto problematikou je nutné zmínit náleží Ústavního soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10, který pojednával o tom, zda tehdejší právní úprava mohla obstát z ústavněprávního hlediska. Ústavní soud zaujal stanovisko, že je nepřijatelné, aby vyšší soudní úředník rozhodoval meritorně ve věci a to bez ohledu na formu rozhodnutí. Stejný názor zastával i pro ostatní procesní úkony, zejména procesní povahy, avšak připustil, aby vyšší soudní úředník činil jiná než „významnější rozhodnutí v přípravě jednání“.⁸⁹

Současná právní úprava však v ustanovení § 11 ZoVSÚ zakotvuje možnost vyššího soudního úředníka provádět všechny úkony soudu prvního stupně, kromě výjimek zde vyjmenovaných. Mezi tyto výjimky je řazeno například vedení jednání ve věci samé. Vzhledem k tomu, že přípravné jednání slouží hlavně k zajištění průběhu řízení a nikoliv k vyřízení věci samé, lze z ust. § 11 ZoVSÚ dovodit, že vyšší soudní úředník je oprávněn vést přípravné jednání, pokud se jedná o

⁸⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 174.

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů [online] 29. 08. 2007 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=11233&pdf=1>

⁸⁹ MALIŠ, Daniel. Rozhodování vyšších soudních úředníků a jiných „nesoudců“ – další kostlivec ve skříni české justice?. Epravo.cz [online]. 06. 01. 2015 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-vysshich-soudnich-uredniku-a-jinych-nesoudcu-dalsi-kostlivec-ve-skrini-ceske-justice-96637.html>

jednoduchou věc. Zákon dále neumožňuje vyššímu soudnímu úředníkovi, aby rozhodl ve věci samé formou rozsudku (§ 11 písm. b) ZoVSÚ). Což vede k nemožnosti vydání rozsudku pro uznání vyšším soudním úředníkem (§ 114b odst. 5 OSŘ), avšak usnesení o tzv. kvalifikované výzvě dle ust. § 114b odst. 1 oprávněn vydat je.⁹⁰

Dále je nutné zmínit asistenty soudce, kteří dle ust. § 36a odst. 4 a odst. 5 ZSS, mohou vykonávat úkony soudního řízení z pověření soudce a také mohou provádět totožné úkony jako vyšší soudní úředníci. Právní úprava bere v úvahu i justiční kandidáty, kteří jsou taktéž oprávněni provádět veškeré úkony soudu, kromě stanovených výjimek v ust. § 6a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (dále jen „JŘ“). Činit úkony při přípravě jednání mohou i soudní tajemníci a to za splnění podmínek v ust. § 6 odst. 2 písm. e) JŘ. K jejich provedení však potřebují pověření předsedou příslušného soudu.⁹¹

3.2. Zkoumání návrhu na zahájení řízení

Návrh na zahájení řízení je procesní úkon účastníka, který představuje jeden z možných způsobů jak zahájit občanské soudní řízení. Bez řádného návrhu totiž nelze věc meritorně projednat a tudíž ani meritorně rozhodnout.⁹² Podstatu této skutečnosti krásně vystihuje výrok „*kde není žalobce, není soudce*“.

Návrhem je možné zahájit každé občanské soudní řízení, tedy jak řízení sporná, tak i návrhová řízení nesporná. Nesporná řízení je však také možné zahájit i bez návrhu a to usnesením o zahájení řízení vydaným soudem. V případě řízení sporných, tedy v řízeních, kdy naproti sobě stojí dvě strany (žalobce a žalovaný), se takový návrh nazývá žalobou (§ 79 odst. 1 OSŘ).

Aby byl návrh bezvadný, tak musí obsahovat jak obecné náležitosti dle ust. § 42 odst. 4 OSŘ, tak zvláštní náležitosti dle ust. § 79 odst. 1 a 2 OSŘ.

Obecnými náležitostmi všech podání u soudu jsou:

- označení soudu, kterému je určeno;
- označení osoby, jež návrh činí;
- označení věci, jíž se týká;
- označení toho, co návrh sleduje;

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. ledna 2022, sp. zn. 23 Cdo 3428/2021

⁹¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 174.

⁹² STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 59-60.

- podpis navrhovatele;
- datum vyhotovení návrhu.

V případě zastoupení účastníka advokátem, může být advokátův podpis nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno.⁹³

Mezi zvláštní náležitosti návrhu na zahájení řízení patří:

- označení účastníků jménem, příjmením, bydlištěm, popřípadě i rodným číslem (v případě právnické osoby: obchodním jménem nebo názvem, sídlem, identifikačním číslem);
- označení případných zástupců;
- vylíčení rozhodných skutečností;
- označení důkazů, jichž se navrhovatel domáhá;
- označení toho, čeho se navrhovatel domáhá (neboli žalobní petit).

Pořadí těchto náležitostí nehraje roli, nejdůležitější je to, aby z daného návrhu skutečně vyplývaly anebo je z něj bylo možné bez jakýchkoliv pochybností dovodit.⁹⁴

Vzhledem k tomu, že zejména v řízeních sporných, je úspěch ve věci založen na aktivitě účastníka, představují vylíčení rozhodných skutečností spolu s označením důkazů a se žalobním petitem podstatnou náležitost každého návrhu na zahájení řízení. Vylíčení rozhodných skutečností je nutné k tomu, aby soud věděl o čem, a na jakém podkladě má rozhodnout. Jak tedy vyplývá i z judikatury „*Žalobce musí v žalobě uvést takové skutečnosti, kterými vylíčí skutek (skutkový děj), na jehož základě uplatňuje svůj nárok, a to v takovém rozsahu, který umožňuje jeho jednoznačnou individualizaci, tedy vymezit předmět řízení po skutkové stránce*“.⁹⁵ Tímto úkonem navrhovatel naplňuje svoji povinnost tvrzení.⁹⁶

Označení důkazů, jichž se žalobce dovolává na podporu svých skutkových tvrzení, musí být přesné, aby nemohlo dojít k jejich záměně. V případě, že účastník soudu tvrzené skutečnosti neprokáže navrženým důkazním prostředkem, je to, jako by neexistovaly. Toto ovšem neplatí vždy, jelikož například zákon o některých skutečnostech stanoví, že je není nutné dokazovat (§ 121 OSŘ) a dále také není

⁹³ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 122.

⁹⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 499.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 23 Cdo 3744/2019.

⁹⁶ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 60.

nutné prokazovat shodná tvrzení účastníků. Označením důkazních prostředků v návrhu dochází ke splnění důkazní povinnosti navrhovatele.⁹⁷ Písemné důkazy je potřeba k návrhu připojit buď v listinné, nebo elektronické podobě (§ 79 odst. 2 OSŘ).

V neposlední řadě musí návrh obsahovat tzv. žalobní petit, ve kterém je formulován nárok účastníka a znění rozhodnutí, které po soudu žádá vydat. Návrh čeho se žalobce domáhá, musí být dostatečně přesný, určitý a srozumitelný, jelikož není v pravomoci soudu přiznat účastníkům něco jiného nebo něco více, než co bylo požadováno v návrhu. Obsahem žalobního petitu je tedy návrh konkrétního výroku soudu, kterého se navrhovatel domáhá a který je následně při úspěchu žaloby soudem převzat do rozhodnutí ve věci.⁹⁸ Nárok uváděný v petitu musí být zřejmý z celkového obsahu podání, tedy musí vyplývat z tvrzených skutečností.⁹⁹ Pokud nastane situace, že žalobní petit je sice nesprávně stylizován, ale z návrhu je jednoznačné čeho se navrhovatel domáhá, má soud možnost takový petit přeformulovat, avšak pouze za předpokladu, že v něm vyjádří pouze to, co bylo žádáno a nic jiného.¹⁰⁰

Návrh na zahájení řízení, který neobsahuje některou z výše popsaných náležitostí, označujeme za návrh vadný. Vada návrhu nespočívá pouze v absenci některé náležitosti, ale lze ji spatřovat i v případě nesprávného, neúplného, nesrozumitelného či neurčitého uvedení některé z nich.¹⁰¹ Nesrozumitelnost může být způsobena například vnitřním rozporem žalobního petitu, či rozporem mezi skutkovým tvrzením a důkazy. Neurčitost návrhu lze spatřovat v uvedení pouze strohých informací o předmětu řízení, z kterých není možné dovodit, čeho se účastník vůbec domáhá.¹⁰² V neposlední řadě je důležité zmínit, že podání je nutné posuzovat dle jejich obsahu (§ 41. odst. 2 OSŘ). V případě pochybností má soud povinnost upřednostnit jednotlivcovo právo na soudní ochranu a vykládat podání ve prospěch tohoto práva, protože jinak by to mělo za následek porušení práva na spravedlivý proces.¹⁰³

⁹⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 145.

⁹⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 145-146.

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. března 2014, sp. zn. 22 Cdo 510/2014.

¹⁰⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 146.

¹⁰¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 148.

¹⁰² DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 275.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 3106/13.

3.2.1. Odstraňování vad návrhu na zahájení řízení

Za jakých podmínek je návrh vadný, jsme si definovali v předchozí kapitole. Vady návrhu můžeme rozdělit do dvou skupin. Rozlišujeme tedy vady, které brání a které nebrání pokračování v řízení. Mezi vady bránící pokračování v řízení se řadí hlavně nesprávné, neúplné nebo neurčité označení účastníků, což má za následek nemožnost jejich identifikace. Dalším takovým případem je absence popsání rozhodných skutečností, na základě kterých se žalobce dožaduje svého nároku, nebo nejasný a neurčitý petit, z kterého není možné dovodit, čeho se žalobce domáhá. Pokud je u soudu podán návrh obsahující některou z těchto vad, je soud povinen na základě ust. § 43 OSŘ vyzvat navrhovatele k jejich odstranění a až následně může přistoupit k meritornímu projednání věci. V případě druhé skupiny vad, může soud přistoupit k jejich napravení až později, tedy například v rámci přípravy jednání, avšak nejpozději do okamžiku koncentrace řízení.¹⁰⁴

3.2.1.1. Výzva k odstranění vad podání

Právní úpravu výzvy k odstranění vad podání nalezneme tedy v ust. § 43 OSŘ. Výzva je vydávána formou usnesení předsedou senátu a vždy se doručuje pouze osobě, která má vady podání odstranit, či zástupci osoby, pokud je zastoupena na základě procesní plné moci. Odvolání proti tomuto usnesení o výzvě k odstranění vad podání není dle ust. § 202 odst. 1 písm. b) OSŘ možné.¹⁰⁵

Obsahem usnesení musí být sdělení, jaká konkrétní vada má být napravena (např. že chybí náležité označení žalovaného) nebo proč je podání neurčité či nesrozumitelné (např. z důvodu neúplného označení žalovaného - chybí uvedení jeho data narození). Také musí obsahovat odůvodnění, tedy bližší specifikaci toho v čem vada spočívá a jak ji napravit (např. že k názvu právnické osoby je nutné doplnit její právní formu). Dále je podstatnou náležitostí poučení o procesních následcích neuposlechnutí výzvy a nenapravení vady.¹⁰⁶ Pokud tedy účastník na základě výzvy návrh na zahájení řízení neopraví či nedoplní (ať už proto, že se o odstranění ani nepokusil, nebo se sice na základě výzvy pokusil, ale vadu neodstranil) a jestliže nelze pro tuto vadu v řízení pokračovat, dojde k odmítnutí návrhu usnesením v souladu s ust. § 43 odst. 2 OSŘ. Ve výzvě soudu je v neposlední řadě nutné uvést lhůtu, ve které má navrhovatel povinnost provést

¹⁰⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 148.

¹⁰⁵ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 130.

¹⁰⁶ Tamtéž.

opravu či doplnění návrhu. Lhůta musí být přiměřená a musí účastníkovi poskytnout dostatečný prostor pro zjednání nápravy. Jak vyplývá z ust. § 55 OSŘ jedná se o lhůtu soudcovskou a lze ji na základě účastníkovy žádosti prodloužit, avšak nelze prominout její zmeškání.¹⁰⁷ V případě, že k řádné opravě ve lhůtě dojde, má se za to, jako by tyto vady nikdy neexistovaly.¹⁰⁸

3.2.1.2. Odmítnutí návrhu na zahájení řízení

Soud vydává usnesení o odmítnutí návrhu na zahájení řízení v případě, že účastník neuposlechl jeho předchozí výzvy a vady v návrhu řádně a včas neodstranil. Proti tomuto usnesení je možné podat odvolání. Odvolat se smí pouze účastník, jehož podání bylo odmítnuto.¹⁰⁹

Stejně jako předchozí usnesení i tohle obsahuje odůvodnění, v němž se soud musí vypořádat s tím, v čem spatřuje vady podání a proč mají za následek jeho neurčitost, neúplnost nebo nesrozumitelnost. Avšak kromě těchto náležitostí musí soud ještě zdůvodnit, proč nedošlo k odstranění vad, tedy proč případné úkony účastníka snažící se napravit vady podání k následku jejich odstranění nevedly. Z toho vyplývá, že návrh může být odmítnut pouze pro podstatnou vadu návrhu.¹¹⁰

Pokud se účastník na základě výzvy snaží vady návrhu odstranit, ale je i tak neúspěšný, musí soud zvážit, zda využít možnosti opětovného vydání výzvy pro odstranění vad, v níž účastníka podrobněji poučí o tom, jak vadu přesně odstranit anebo zda použít jiný procesní postup vedoucí k odstranění vady. Takovým procesním postupem může být ustanovení zástupce účastníkovi z řad advokátů, jestliže jsou zde naplněny důvody pro pochybnost o reálné způsobilosti účastníka náležitě hájit své zájmy před soudem (ust. § 30 odst. 2 OSŘ).¹¹¹

Usnesení o odmítnutí návrhu na zahájení řízení nepředstavuje meritorní rozhodnutí věci ve smyslu ust. § 159a odst. 4 OSŘ a nezakládá tak tedy překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*). Opětovnému podání návrhu účastníkem tak nic nebrání.¹¹²

¹⁰⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 185.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 02. dubna 2015, sp. zn. II. ÚS 3489/14.

¹⁰⁹ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 132.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 28 Cdo 1494/2011.

¹¹² SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád: komentář. str. 176 - 177.

3.3. Zkoumání procesních podmínek

Občanské soudní řízení má za cíl poskytnout ochranu subjektivním právům a zákonem chráněným zájmům. K realizaci této ochrany je však nutné, aby byly splněny určité podmínky, které stanoví procesní právo. Těmito podmínkami se rozumí procesní podmínky (pojem užívaný v teorii), které občanský soudní řád označuje jako podmínky řízení.¹¹³

Procesní podmínky jinými slovy představují předpoklad pro jednání o věci a pro vydání meritorního rozhodnutí (nezáleží na tom, zda vyhovujícího či zamítavého). Ke splnění těchto podmínek přihlíží soud již při podání žaloby a dále v průběhu celého řízení v souladu s ust. § 103 OSŘ. Avšak je nutné zde upozornit na to, že pro zahájení řízení je rozhodné pouze podání žaloby a nikoliv splnění procesních podmínek. Soud tedy smí vést řízení, ale nedostatek procesní podmínky mu brání v rozhodnutí o věci samé.¹¹⁴ Neznamená to však, že soud nemá povinnost se nedostatky podmínek řízení zabývat. Musí se jimi zabývat z úřední povinnosti, respektive musí podniknout procesní kroky k odstranění nedostatků podmínek řízení a není-li možné je odstranit, musí řízení zastavit.¹¹⁵ Pro naplnění zásad rychlosti a hospodárnosti řízení je důležité, aby k objasnění procesních podmínek soudem došlo co nejdříve, tedy již při přípravě jednání, nejlépe pak při přípravném jednání, je-li konáno (§ 114c odst. 3 písm. a) OSŘ).

Z výše uvedeného lze dovodit první možné rozlišení procesních podmínek a to na základě toho, zda lze jejich nedostatky odstranit či nikoliv (§ 104 OSŘ). Za odstranitelný nedostatek procesních podmínek se považuje takový nedostatek, který lze vhodnými opatřeními soudu odstranit (např. nedostatek plné moci účastníkem zvoleného zástupce). V případě neodstranění nedostatků bude řízení zastaveno.¹¹⁶ Druhou skupinu tvoří neodstranitelné nedostatky podmínek řízení, které není možné jak činností soudu, tak ani za součinnosti účastníků řízení odstranit a je tedy nutné zastavit řízení (např. nedostatek pravomoci soudu).¹¹⁷

Taxativní výčet procesních podmínek v občanském soudním řádu nenalezneme, ale z jeho ustanovení je lze dovodit.¹¹⁸ Můžeme je dále dělit na

¹¹³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 213.

¹¹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 202.

¹¹⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 57.

¹¹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 202.

¹¹⁷ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 257.

¹¹⁸ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 57.

podmínky pozitivní, bez jejichž naplnění není možné rozhodnout ve věci samé, a na podmínky negativní, o kterých se také mluví jako o překážkách, jelikož v případě jejich existence není možné meritorní rozhodnutí vydat.¹¹⁹ Pozitivní podmínky řízení rozlišujeme na předpoklady na straně soudu (pravomoc a příslušnost soudu), na straně účastníků (způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, plná moc pro zástupce) a dále na věcné podmínky (návrh na zahájení řízení, splnění poplatkové povinnosti). Mezi negativní podmínky řadíme překážku litispendence a překážku *rei iudicatae*.¹²⁰

3.3.1. Podmínky na straně soudu

Hned po zahájení řízení je nutné zkoumat pravomoc a věcnou, místní a funkční příslušnost soudu, u kterého byl podán návrh na zahájení řízení. Ve většině případů je soud schopný tyto podmínky zkoumat z obsahu žaloby, avšak má možnost vyzvat účastníky k doplnění údajů nebo například provést šetření.¹²¹

3.3.1.1. Pravomoc soudu

Pravomoc soudu nám definuje okruh záležitostí, o kterých může soud rozhodovat. Úpravu pravomoci soudu ve vztahu k ostatním vnitrostátním orgánům nalezneme v ust. § 7 OSŘ, z kterého vyplývá, že civilní soudy projednávají a rozhodují pouze spory a jiné právní věci, které vyplývají ze soukromého práva (tedy práva občanského, pracovního, obchodního a rodinného), pokud o nich nekonají řízení jiné orgány. Další jiné věci jsou v občanském soudním řízení projednávány a rozhodovány, pouze pokud tak stanoví zákon.¹²² V případě, kdy soud nemá dostatek pravomoci k projednání věci, musí být řízení zastaveno, jelikož se jedná o neodstranitelný nedostatek procesní podmínky (§ 104 odst. 1 OSŘ). Má-li řízení před soudem předcházet jiné řízení, tak soud následně po právní moci usnesení o zastavení řízení postoupí věc příslušnému orgánu.

Může nastat situace, kdy není jisté, zda má pravomoc k rozhodnutí soud či jiný státní orgán. Vzniká tedy tzv. kompetenční spor, jehož řešení je upraveno v zákoně č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Kompetenční spory rozlišujeme na kladné a záporné. O kladný kompetenční spor jde tehdy, když má jeden z orgánů (soud či jiný státní orgán) za to, že právě on má

¹¹⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 203 a 206.

¹²⁰ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 57.

¹²¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 215.

¹²² KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 177.

pravomoc rozhodnout totožnou věc individuálně určených účastníků, o které už však bylo pravomocně rozhodnuto druhým orgánem. Naopak o záporném sporu mluvíme tehdy, když oba orgány tvrdí, že ani jednomu z nich nenáleží pravomoc ve věci rozhodnout. Tyto spory mají za cíl bránit situaci, kdy o věci mezi konkrétními účastníky nebude buď rozhodnuto vůbec, anebo že o ní naopak bude rozhodnuto hned dvakrát, konkrétně tedy civilním soudem i správním úřadem.¹²³

Pravomoc soudu může být ovlivněna také existencí rozhodčí smlouvy, na základě které má k rozhodnutí věci dojít v řízení před rozhodci a nikoliv před soudem. Existenci a platnost rozhodčí smlouvy soud zkoumá pouze k námitce žalovaného, která musí být uplatněna nejpozději při jeho prvním úkonu ve věci samé (§ 106 OSŘ). Příkladem pozdě vznesené námítky může být situace, kdy žalovaný nereaguje na tzv. kvalifikovanou výzvu soudu a tomu tak vznikne povinnost vydat tzv. rozsudek pro uznání, ale žalovaný se pokusí tento následek zvrátit námitkou existence rozhodčí smlouvy a bude požadovat zastavení řízení dle ust. § 104 odst. 1 a § 106 OSŘ.¹²⁴ Bude-li dle názoru soudu možné věc na základě rozhodčí smlouvy rozhodnout, tak řízení usnesením zastaví. V opačném případě věc projedná sám. Soud by věc projednal i na základě prohlášení účastníků, že na rozhodčí smlouvě netrvají (§ 106 odst. 1 OSŘ).¹²⁵

3.3.1.2. Příslušnost soudu

Je-li splněna podmínka pravomoci soudu, následuje stanovení příslušnosti soudu (§ 9-12 OSŘ a § 84-89a OSŘ), tedy stanovení konkrétního soudu, který je příslušný k projednání a rozhodnutí věci samé. Příslušnost rozlišujeme věcnou, místní a funkční. Určení příslušnosti slouží k určení soudu tak, aby měl co nejbližší k předmětu a účastníkům řízení.¹²⁶

Věcná příslušnost stanovuje, jaký soud je příslušný pro projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (okresní, krajský, vrchní či Nejvyšší soud ČR). Její právní úpravu nalezneme v ust. § 9 OSŘ. V našem civilním procesu platí, že pokud zákon nestanoví výslovně jinak, rozhodují v prvním stupni soudy okresní. Mohou však nastat situace, kdy je pro projednání a rozhodnutí věci potřeba specializace nebo jde o nějakou obtížnější věc. V takovém případě je pak věcná příslušnost pro

¹²³ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 262 - 263.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 2007, sp. zn. 28 Cdo 3047/2006.

¹²⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 204.

¹²⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 111.

rozhodnutí věci v prvním stupni dána krajským soudům (např. ve sporech z přeměn právnických osob). Věcná příslušnost Nejvyššího soudu ČR je stanovena zvláštním předpisem. Rozhoduje například o uznání pravomocných cizích rozhodnutích ve věcech rozvodu manželství.¹²⁷

Soud musí věcnou příslušnost zkoumat kdykoliv během řízení a případný zjištěný nedostatek musí odstranit. Z toho vyplývá, že jde o odstranitelnou podmínku řízení. Nedostatek věcné příslušnosti tedy není důvodem pro zastavení řízení, ale v případě jeho zjištění musí dojít k postoupení věci k rozhodnutí o věcné příslušnosti nadřízenému vrchnímu soudu (§ 104a odst. 2 OSŘ). Účastníkům je dána možnost se k tomuto postoupení vyjádřit. Pokud vrchní či Nejvyšší soud ČR dospěje k rozhodnutí, že je k projednání věci sám věcně příslušný, věc rozhodne, aniž by o tom vydával zvláštní rozhodnutí. V opačném případě, kdy dojde k názoru, že věcně příslušným je soud nižší instance, tak vydá usnesení, v němž konkrétní soud určí a postoupí mu věc k projednání. Rozhodnutí vrchních a Nejvyššího soudu ČR jsou konečná a nelze tedy věcnou příslušnost znovu zpochybnit. Pro určení věcné, i místní příslušnosti jsou dle zásady trvání příslušnosti (*perpetuatio fori*) až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou již v době jeho zahájení (§ 11 odst. 1 OSŘ).¹²⁸

Místní příslušnost nám určuje, který konkrétní věcně příslušný soud má danou věc rozhodovat. Dochází tedy například k určení, který konkrétní soud ze soudů okresních má věc projednávat. Právní úpravu místní příslušnosti nalezneme v ust. § 84 OSŘ. Rozlišujeme místní příslušnost obecnou (§ 84 a 85 OSŘ), danou na výběr (§ 87 OSŘ) a výlučnou (§ 88 OSŘ).¹²⁹

I v případě místní příslušnosti se jedná o odstranitelnou podmínku a uplatňuje se při ní zásada *perpetuatio fori*. K jejímu zkoumání však na rozdíl od příslušnosti věcné dochází již na začátku řízení. Další odlišnost nalezneme v tom, že v případě místní příslušnosti o ní rozhoduje soud, který do té doby řízení vedl a k postoupení věci příslušnému soudu dojde až po právní moci tohoto usnesení (§ 105 odst. 1 OSŘ). Soud má tedy povinnost se zabývat místní příslušností z moci úřední do doby, než bylo skončeno přípravné jednání, případně jen do doby než začne jednat o věci samé, bylo-li rovnou konáno první jednání ve věci. Později ji

¹²⁷ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 177 - 178.

¹²⁸ STAVINOHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 60.

¹²⁹ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. Občanské právo procesní. str. 178.

Lze zkoumat pouze k námitce žalovaného, která musí být opět uplatněna nejpozději při jeho prvním procesním úkonu (§ 105 odst. 1 OSŘ). V případě opožděné námítky se soud návrhem na vyslovení místní nepříslušnosti vůbec věcně nezabývá, ale pouze jej zamítne (§ 105 odst. 4 OSŘ). Žalobce námitku z logiky věci vznést vůbec nemůže, jelikož jeho prvním úkonem ve věci je již samotné podání žaloby.¹³⁰ Pokud ke zjištění místní nepříslušnosti nedojde včas (výše uvedenými způsoby), nastane zhojení nedostatku této procesní podmínky ze zákona. Jinými slovy dojde k tomu, že ze soudu, který byl místně nepříslušný pro projednání věci, bude soud příslušný a následně již nepůjde splnění této podmínky zkoumat.¹³¹

Funkční příslušnost se zabývá tím, který soud je oprávněn rozhodnout o opravném prostředku. Rozlišujeme ji z toho důvodu, že každý ze soudů podílejících se na řízení v téže věci má určitou funkci. K jejímu zkoumání v praxi tolik nedochází, protože na základě soudu, který věc projednává v prvním stupni, je jasné stanoveno, jaký soud bude zastávat roli odvolacího (§ 10 OSŘ + § 10a OSŘ) + 201 OSŘ) a dovolacího (§ 236 odst. 1 OSŘ) soudu. Nedostatek podmínky funkční příslušnosti má za následek zastavení řízení, jelikož jde o neodstranitelný nedostatek. To znamená, že k zastavení řízení dojde v případě, že pro odvolání či dovolání do konkrétního rozhodnutí neexistuje soud, který by byl ze zákona oprávněn o něm rozhodnout. Je zde však nutné upozornit na to, že se musí rozlišovat mezi zastavením řízení pro nedostatek funkční příslušnosti a odmítnutím opravného prostředku z důvodu jeho nepřijatelnosti.¹³²

3.3.2. Podmínky na straně účastníků

V rámci zkoumání podmínek řízení, se soud musí zabývat i podmínkami na straně účastníků, mezi které patří způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost a v případě zastoupení účastníka i plná moc.¹³³

Způsobilost být účastníkem řízení (neboli procesní subjektivita) představuje způsobilost mít procesní práva a povinnosti, tedy způsobilost vystupovat v procesněprávních vztazích. Dle ust. § 19 OSŘ je nositelem této způsobilosti ten, kdo má právní osobnost nebo ten, komu ji zákon přiznává. Právní osobnost mají dle hmotného práva všechny fyzické a právnické osoby. Avšak

¹³⁰ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 271.

¹³¹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 60.

¹³² SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 283.

¹³³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 215.

nalezneme zde mezi nimi určitá omezení ve způsobilosti být účastníkem, jelikož je například vyloučeno, aby právnická osoba mohla uzavřít manželství nebo adoptovat dítě. U fyzických osob soud zkoumá, zda jsou naživu a u osob právnických, zda existují.¹³⁴

Procesní subjektivita představuje neodstranitelný nedostatek procesní podmínky a zjistí-li tedy soud její nedostatek u některého z účastníků (tedy jak u žalovaného, tak u žalobce) v kterémkoliv stádiu řízení, tak jej zastaví.¹³⁵ Nedostatek může být zjištěn již na samotném začátku řízení, kdy soud musí bez dalšího řízení zastavit. Dojde-li ke ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení až po jeho zahájení, tedy během jeho průběhu, musí soud s ohledem na povahu věci zvážit, jak bude postupovat, zda řízení zastaví, přeruší nebo v něm může pokračovat.¹³⁶ Je nutné posoudit zejména to, jestli je možné práva a povinnosti účastníka přenést na jeho právního nástupce a jestli vůbec zemřelý nebo zaniklý účastník nějakého právního nástupce má. Pokud je výsledek tohoto zkoumání kladný, soud v řízení pokračuje (§ 107 OSŘ).

Je nutné rozlišovat mezi procesní subjektivitou účastníka a mezi jeho věcnou legitimací. Věcná legitimace není jednou z podmínek řízení, a tak při jejím nedostatku nedochází k zastavení řízení, ale k zamítnutí žaloby.¹³⁷

Procesní způsobilostí se chápe způsobilost samostatně jednat před soudem, tedy způsobilost vykonávat samostatně procesní úkony. Stejně jako v předchozím případě i tato způsobilost se odvíjí od hmotného práva. Každý je oprávněn jednat samostatně v tom rozsahu v jakém je svéprávný (§ 20 odst. 1 OSŘ). Svéprávnost není právnickým osobám hmotným právem přiznána, a tak pokud se účastní řízení, je vždy vyžadováno jejich zastoupení svéprávnou osobou (§ 21 odst. 1 OSŘ).¹³⁸ Nedostatek procesní způsobilosti řadíme mezi odstranitelné podmínky. Z toho vyplývá, že tedy nedochází k zastavení řízení soudem, ale soud musí učinit procesní kroky k jejímu odstranění, a to i bez součinnosti účastníků (§ 29 odst. 1 a 2 OSŘ). Při nedostatku procesní způsobilosti se vyžaduje, aby měl účastník řádné zastoupení, pokud již není zastoupen na základě procesní plné moci (§ 28a odst. 1 OSŘ), musí dojít k přerušení řízení, než bude účastníkovi přidělen zákonný

¹³⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 101 - 102.

¹³⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 60.

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. února 2013, sp. zn. 28 Cdo 1523/2012.

¹³⁷ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 285.

¹³⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 131 - 132.

zástupce. Z ust. § 29 odst. 1 OSŘ vyplývá, že v případě nebezpečí z prodlení je přímo věc projednávající soud oprávněn takovému účastníkovi ustanovit opatrovníka. Z výše uvedeného lze dovodit, že se musí zkoumat i procesní způsobilost zástupce účastníka.¹³⁹

Plná moc pro zástupce účastníka představuje další podmínku řízení, jelikož zákon způsobilým účastníkům přiznává možnost si pro řízení před soudem zvolit zástupce (§ 28 OSŘ). Je však nutné zde rozlišovat mezi zastoupením dobrovolným a zastoupením povinným stanoveným zákonem (v našem právním řádu u podání dovolání). Nechat se zastupovat je možné pouze fyzickou osobou, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy zastoupeného, a která je sama nadána procesní způsobilostí. Soud zkoumá, zda plná moc byla vůbec doložena, dále zda obsahuje všechny podstatné náležitosti, a je-li zástupce způsobilý k právním úkonům. Do dobrovolného zastoupení spadají i situace, kdy zmocněnce účastníkovi zvolí jeho zákonný zástupce či ustanovený opatrovník. V případě dobrovolného zastoupení nepředstavuje žádný z nedostatků výše uvedených problém, protože pokud na základě výzvy soudu nedojde k jejich nápravě, je soud oprávněn jednat přímo s účastníkem řízení. Naopak neodstranění vad zastoupení v případě, kdy je povinné, má za následek zastavení řízení.¹⁴⁰

3.3.3. Věcné podmínky

Mezi další podmínky řízení bývá řazena i existence návrhu na zahájení řízení (§ 79-82 OSŘ) a zaplacení soudního poplatku.¹⁴¹ Někteří autoři mezi tyto podmínky zahrnují i rozhodování zákonným a nepodjatým soudcem či též rozhodování ve správném obsazení soudu.¹⁴²

Již z logiky věci vyplývá, že řízení bez **návrhu na jeho zahájení** není možné zahájit. Z toho důvodu někteří autoři neexistenci žaloby označují za nesplnění procesní podmínky, což je důvodem pro zastavení řízení. Žaloba zároveň nesmí být vzata zpět, protože v takovém případě opět dochází k zastavení řízení. Musíme rozlišovat mezi neexistencí žaloby a mezi jejími vadami, neboli nedostatky v jejím obsahu. V případě, že je žaloba neúplná a návrhově ani přes výzvu soudu nedostatky neodstranil nebo žalobu nedoplnil, je soud povinen žalobu odmítnout.¹⁴³

¹³⁹ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 287 - 288.

¹⁴⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 215 - 216.

¹⁴¹ STAVINHOVÁ, Jaruška. Občanské právo procesní. str. 5

¹⁴² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 217.

¹⁴³ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 61.

V souvislosti s **poplatkovou povinností** je nutné zmínit zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (dále jen „ZSOP“), jelikož právě v jeho ustanoveních nalezneme, která řízení či úkony jsou zpoplatněny. Povinnost zaplatit soudní poplatek je tedy například spojena s podáním návrhu na zahájení řízení (§ 4 odst. 1 ZSOP), kdy v tomto případě leží tato povinnost na bedrech navrhovatele, není-li stanoveno jinak (§ 2 odst. 1 písm. a) ZSOP).¹⁴⁴ Splatnost soudního poplatku za podání žaloby nám upravuje ust. § 7 odst. 1 ZSOP, z kterého vyplývá, že je spatný již v okamžiku podání žaloby. Na ustanovení zákona o soudních poplatcích (konkrétně na ust. § 9 ZSOP) nám v poznámce pod čarou odkazuje i samotný občanský soudní řád a to ve svém ust. § 114 odst. 2 OSŘ, které se zabývá důvody pro zastavení řízení. Zaplacení soudního poplatku je některými autory mezi procesní podmínky řazeno z důvodu, že jeho nezaplacení má za následek zastavení řízení.¹⁴⁵ K tomuto zastavení však nedochází hned, protože jakmile soud zaznamená, že tato povinnost nebyla splněna, tak poplatníka k jeho zaplacení v určené lhůtě (minimálně 15 dnů) vyzve, a až po jejím marném uplynutí řízení zastaví (existují zde však výjimky, viz ust. § 9 odst. 4 ZSOP). Z toho plyne, že k pozdějšímu zaplacení soud nepřihlíží. Účastník však může být od soudních poplatků osvobozen, a to na základě zákona nebo na základě rozhodnutí soudu, v takovém případě se na něj výše uvedené nevztahuje.¹⁴⁶

3.3.4. Negativní podmínky

O negativních podmínkách lze též mluvit jako o překážkách, jelikož jejich existence brání meritornímu rozhodnutí ve věci. Mezi tyto podmínky patří překážka již probíhajícího řízení v téže věci (tzv. *litispendence*) a překážka věci pravomocně rozsouzené (*rei iudicatae*). Obě dvě tyto podmínky souvisí s právním principem *ne bis in idem* (ne dvakrát o tomtéž). Pro existenci obou překážek je podstatné naplnění požadavku totožnosti věci.¹⁴⁷

Totožnost věci nastává, jestliže se nová věc týká stejných účastníků a totožného předmětu řízení. O totožnosti účastníků mluvíme jednak v případě, že by v novém řízení každý z nich vystupoval nyní v opačné roli (tedy že by žalovaný v předchozím řízení byl nyní žalobcem), tak i v případě právních nástupců

¹⁴⁴ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 61.

¹⁴⁵ Možné řazení zaplacení soudního poplatku mezi podmínky řízení zmiňuje ve své učebnici např. M. KINDL (*Občanské právo procesní*) či A. WINTEROVÁ (*Civilní právo procesní*).

¹⁴⁶ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 296 - 297.

¹⁴⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 216.

účastníka.¹⁴⁸ Z judikatury lze dovodit, že totožnost je zachována i v případě, kdy za účastníka podává žalobu exekutor či insolvenční správce.¹⁴⁹ O totožnost předmětu jde v případě, že se v novém řízení účastník domáhá stejného nároku (či požadavku) na určení právního stavu na základě stejných skutkových tvrzení. Pokud by tedy probíhalo řízení mezi týmiž účastníky o témže nároku, avšak z jiného žalobního důvodu, nevytvářelo by to jak překážku litispendence, tak ani překážku věci pravomocně rozhodnuté.¹⁵⁰

Překážka litispendence neboli překážka zahájeného řízení je zkoumána soudem z úřední povinnosti, jelikož se řadí mezi neodstranitelné podmínky, na základě kterých musí soud řízení zastavit. Z toho vyplývá, že zahájení řízení (jak na návrh, tak i bez návrhu) brání tomu, aby u soudu (buď stejného či jiného) probíhalo jiné řízení, které by se týkalo stejného předmětu a stejných osob (§ 83 odst. 1 OSŘ). Pokud by taková situace nastala, zastaví se řízení zahájené později. V případě, že ale překážka litispendence odpadne během průběhu řízení ještě před tím, než soud stačí vydat usnesení o zastavení řízení nebo věc meritorně rozhodnout, bude se v řízení dále pokračovat, jelikož v době vydávání rozsudku soudem ve věci samé tato překážka již není.¹⁵¹ Překážka litispendence má za cíl předcházet přehlcování soudů několikanásobným projednáváním stejných věcí a také bránit právní nejistotě, která by nastala na základě případných odlišných rozhodnutí v té samé věci.¹⁵²

Překážka věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*) se taktéž řadí mezi neodstranitelné podmínky řízení a v případě jejího zjištění musí dojít k zastavení řízení soudem.¹⁵³ Tato překážka brání tomu, aby věc již jednou pravomocně rozhodnutá, byla před soudem projednávána znovu (§ 159a odst. 4 OSŘ). Toto pravidlo se nevztahuje pouze na rozsudky jako takové, ale uplatní se na všechny formy rozhodnutí o věci samé (např. usnesení o schválení smíru). Překážka věci rozhodnuté však nenastává například v situaci, kdy se žalobce domáhá téhož plnění, ale z jiného důvodu. Příkladem může být vlastník bytu domáhající se jeho vyklizení na základě různých skutkových okolností. Překážka věci rozhodnuté se neuplatní

¹⁴⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 216.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 328/2009.

¹⁵⁰ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 291.

¹⁵¹ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 295.

¹⁵² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 207.

¹⁵³ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 61.

ani v případech, kdy účastník usiluje o vydání nového rozhodnutí o téže věci na základě změny poměrů (výhrada *rebus sic stantibus*), která nastala až po vydání prvního meritorního rozhodnutí, jestliže to zákon připouští (§ 163 OSŘ). Účastníkovi však vzniká povinnost nové okolnosti, díky kterým ke změně poměrů došlo, uvést.¹⁵⁴

3.4. Zvážení vydání elektronického platebního rozkazu

V případě, že jsou splněny podmínky řízení a žaloba neobsahuje vady a lze ji projednat, je na místě, aby soud zvážil, zda není efektivní vydat platební rozkaz. Platební rozkaz je jednou z možností rozhodnutí soudu ve věci samé, a to bez jejího projednání, čímž lze urychlit a zjednodušit řízení.¹⁵⁵

Předtím než soud rozhodne, zda platební rozkaz vydá, musí samozřejmě ověřit, zda pro to jsou naplněny předpoklady. Musí se jednat o sporné řízení a musí být splněny podmínky, za nichž může soud jednat a rozhodnout ve věci samé (§ 103 OSŘ). Dále je nutné, aby žalobcem požadované plnění mělo peněžitý charakter a žalobní petit byl dostatečně určitý. V neposlední řadě je nezbytné, aby v uváděných skutkových tvrzeních nebyly nesrovnalosti, a aby z nich vyplývalo uplatňované právo.¹⁵⁶ V ustanovení § 172 odst. 2 OSŘ nalezneme výčet situací, kdy platební rozkaz vydat nelze (pobyt žalovaného je neznámý, má být doručováno žalovanému do ciziny).

I přes splnění výše uvedených podmínek se soud k vydání platebního rozkazu nemusí uchýlit a může dále pokračovat v řízení. Zákon dává soudu možnost k jeho vydání i bez výslovného návrhu žalobce a bez slyšení žalovaného.¹⁵⁷ Vymezení časového úseku, do kdy je možné platební rozkaz vydat v zákoně výslovně nenalezneme, ale je možné jej dovodit z ust. § 172 odst. 3 OSŘ, který říká, že „*nevýdá-li soud platební rozkaz, nařídí jednání.*“ Z toho tedy vyplývá, že po nařízení jednání (ať už přípravného, nebo prvního ve věci) nelze platební rozkaz vydat. Toto pravidlo není ovlivněno ani následným pozdějším odvoláním jednání, či jeho přeložením, nebo dokonce ani jeho případným nekonáním.¹⁵⁸

¹⁵⁴ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 291.

¹⁵⁵ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 343.

¹⁵⁶ MACUR, Josef. Platební rozkaz v civilním procesu České republiky a zemí Evropské unie. Právní rozhledy. str. 205.

¹⁵⁷ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. str. 4.

¹⁵⁸ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 389.

Platební rozkaz je nutné doručit pouze do vlastních rukou žalovaného (§ 173 odst. 1 OSŘ), jelikož náhradní doručení je v tomto případě vyloučeno (§ 49 odst. 2 a 4 OSŘ). V případě zastoupení účastníka na základě procesní plné moci se doručuje pouze zástupci (§ 50b OSŘ).

Pro zrušení platebního rozkazu je nutné, aby proti němu podal účastník včas ve lhůtě (15 dnů od doručení) odpor, který nemusí být nijak odůvodňován. Za odpor je totiž nutné brát jakékoliv podání žalovaného učiněné ve lhůtě pro jeho podání, z kterého je jasné, že nesouhlasí s meritorním výrokem rozkazu ať zčásti nebo zcela.¹⁵⁹ V případě, že je odpor podán pozdě nebo osobou k tomu neoprávněnou, má to za následek jeho odmítnutí soudem ve formě usnesení (§ 174 odst. 3 OSŘ). Následkem podání odporu je tedy zrušení platebního rozkazu, jako by jej nikdy nebylo vydáno. Soud poté přistoupí zpět k přípravě projednání věci.¹⁶⁰

V opačném případě, kdy žalovaný proti rozkazu odpor nepodá, či jej podá pozdě, tak platí, že platební rozkaz má účinky jako pravomocný rozsudek (§ 174 odst. 1 OSŘ). Platební rozkaz tedy představuje meritorní rozhodnutí ve věci, tvoří překážku věci rozsouzené a zároveň je exekučním titulem.¹⁶¹

Platební rozkaz je též možné vydat spolu s kvalifikovanou výzvou k vyjádření, o tom více viz kapitola 4.2.3.

3.5. Další úkony soudu

Pro kvalitní provedení přípravy jednání je předseda senátu kromě již výše uvedených úkonů, dále oprávněn dle ust. § 114a odst. 2 OSŘ:

- využít mediace či sociálního poradenství;
- vyžádat si zprávu o rozhodných skutečnostech;
- ustanovit znalce;
- zajistit důkazy;
- činit jiná vhodná opatření.

Dle ustanovení § 114a odst. 2 písm. b) OSŘ má předseda senátu možnost upozornit účastníky na využití mediace či sociálního poradenství v rámci vlastní přípravy jednání, jelikož soud by se měl snažit vést účastníky ke smírnému vyřešení jejich sporu ještě před nařízením jednání ve věci. Činí tak ale ovšem pouze

¹⁵⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 210.

¹⁶⁰ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. str. 5.

¹⁶¹ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 1160.

v případech, kdy to povaha věci připouští a takový postup se jeví jako efektivní.¹⁶² Mediací se dle ust. § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci rozumí: „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“. Definicí sociálního poradenství, které je děleno na základní a odborné, nalezneme v ust. § 37 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Předseda senátu je dále oprávněn si vyžádat zprávy o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí (§ 114a odst. 2 písm. c) OSŘ). Každý je povinen je soudu bezplatně sdělit dle ust. § 128 OSŘ. Zpravidla jde o zprávy od osob či orgánů, které nejsou účastníky v řízení a které nelze poskytnout přímo účastníkům.¹⁶³ Jedná se tedy například o zprávy od realitní kanceláře o ceně nemovitosti či o obvyklé výši nájemného.¹⁶⁴

V řízení mohou nastat situace, kdy je pro rozhodnutí soudu potřebné posoudit skutečnosti na základě odborných znalostí. V takovém případě si soud u orgánu veřejné moci vyžádá odborné vyjádření, jedná-li se však o složitější věc, soud ustanoví znalce (§ 127 odst. 1 OSŘ). Možnost ustanovení znalce je dána již při přípravě jednání (§ 114a odst. 2 písm. d) OSŘ), což má napomoci naplnění zásady rozhodnout při jediném jednání.

Soud v rámci přípravy jednání určí, které důkazy bude nutné provést a zajistí, aby jejich provedení bylo při jednání možné (§ 114a odst. 2 písm. e) OSŘ). Mezi úkony, které za tím účelem soud provede, patří především předvolání svědků, zajištění znaleckých posudků (případně vyslechnutí znalce), zajištění předmětu ohledání, předvolání svědků k výslechu, apod. Soud má také možnost uložit osobám, které mají listinu u sebe, aby ji předložili (§ 129 odst. 2 OSŘ).¹⁶⁵ Je-li to pro řízení účelné, má soud možnost provést důkaz prostřednictvím dožádaného soudu (§ 39 OSŘ).

¹⁶² SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Občanský soudní řád: komentář. str. 473.

¹⁶³ LAVICKÝ, Petr. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář. str. 489.

¹⁶⁴ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 349.

¹⁶⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. Základy civilního procesu. str. 84.

Mezi vhodná opatření, jež má soud možnost učinit (§ 114a odst. 2 písm. g) OSŘ) řadíme různá organizační opatření, která mají za cíl napomoci vydání spravedlivého rozhodnutí bez zbytečných průtahů v řízení.

4. Prostá a kvalifikovaná výzva k vyjádření

Jedním z dalších úkolů soudu při přípravě jednání je zjistit postoj žalovaného (případně ostatních účastníků) k žalobou uplatňovanému nároku, pokud se nejedná o jednoduchou věc a tento úkon by se s ohledem na povahu věci jevil jako neúčelný.¹⁶⁶ K provedení této činnosti má soud k dispozici prostou či kvalifikovanou výzvu.

4.1. Prostá výzva

Právní úpravu tzv. prosté výzvy nalezneme v ust. § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ, dle kterého soud v právně i skutkově jednoduché věci vyzve žalovaného, popřípadě ostatní účastníky, k písemnému vyjádření ve věci a k předložení listinných důkazů, jichž se dovolávají, za účelem stanovení sporných a nesporných skutečností mezi stranami. Soud by měl přistoupit k jejímu vydání až v tom okamžiku, kdy je žaloba projednatelná a zároveň představuje dostatečný podklad pro vyjádření žalovaného z hlediska právně významných skutkových tvrzení.¹⁶⁷

Výzva je zpravidla vydávána ve formě jednoduchého usnesení a je žalovanému zasílána tak, aby mu došla společně se žalobou, nebyla-li mu již doručena dříve. Obsahem výzvy musí být lhůta k podání vyjádření, jejíž délka je stanovena soudem s ohledem na okolnosti případu, a kterou je možné na základě žádosti prodloužit.¹⁶⁸ Naopak ve výzvě nenalezneme žádné poučení o negativních důsledcích jejího neuposlechnutí. Součástí prosté výzvy bývá v praxi velmi často taktéž výzva účastníků k vyjádření se, zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání (§ 115a OSŘ).¹⁶⁹

Vyjádření žalovaného v písemné formě je nutné učinit v potřebném počtu stejnopisů tak, aby jeden z nich zůstal u soudu, a aby každý z účastníků také jeden dostal. Není-li vyjádření zasláno v potřebném počtu stejnopisů, vyzve soud žalovaného k jejich dodání opět v určené lhůtě. Soud jej dále poučí, že pokud řádně a včas této výzvě nevyhoví, tak si soud stejnopisy vyhotoví sám a vyměří mu za to soudní poplatek. Vyjádření je též možné podat i elektronicky, kdy pak se samozřejmě podává pouze jednou.¹⁷⁰ Zákon výslovně náležitosti vyjádření neupravuje, ale platí, že musí mít obecné náležitosti jako podání (§ 42 odst. 4 OSŘ).

¹⁶⁶ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 782-784.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 215.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Vyjádří-li se žalovaný a navrhne-li důkazy ke svým tvrzením, soud doručí stejnopisy ostatním účastníkům a v souladu s okolnostmi vyčká, zda k němu zaujmou nějaké stanovisko, které se nazývá replikou k vyjádření.

Možnost vyjádřit se k žalobě spadá pod právo žalovaného být slyšen. Nevyužití nástroje prosté výzvy však nepředstavuje samo o sobě vadu řízení, která by vedla ke zrušení a vrácení věci, jelikož žalovaný své právo být slyšen může uplatnit i během jednání (ať již prvního či odročeného). Nevyjádří-li se žalovaný na základě prosté výzvy, nemá to pro něj žádný negativní procesní následek spočívající v neúspěchu ve věci samé. Po marném uplynutí lhůty k vyjádření na základě prosté výzvy a za splnění zákonem daných podmínek může soud následně přistoupit k vydání tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření.¹⁷¹ Z výše uvedeného vyplývá, že zvolení postupu vydání prosté výzvy je neúčelné a způsobuje průtahy v řízení v těch situacích, kdy je soudu ze zkušeností známo, že se žalovaný nechová procesně řádně a obvykle nereaguje. V takovém případě se soud rozhodne buď pro vydání již zmiňované kvalifikované výzvy či přistoupí k přípravnému jednání.

4.2. Kvalifikovaná výzva

Právní úpravu tzv. kvalifikované výzvy nalezneme v ust. § 114b OSŘ. Kvalifikovaná výzva představuje významný nástroj soudu, kterým lze alespoň zčásti přimět žalovaného ke spolupráci s cílem zamezit průtahům v řízení. Užívá se jí pouze ve sporném řízení. Vydání kvalifikované výzvy však nelze na soudu vynucovat. Podal-li by žalobce návrh na její vydání, soud by o něm nerozhodl.¹⁷² Jako o kvalifikované o této výzvě hovoříme z toho důvodu, že na rozdíl od výzvy prosté klade na účastníka určité nároky a následky jejího nevyhovění mají závažnější charakter. Základ je pro obě výzvy stejný, jelikož se v obou případech jedná o usnesení s výzvou žalovanému, aby se v určené lhůtě písemně vyjádřil ve věci. Rozdíl u nich nalezneme v následcích, které nastanou, pokud jim není vyhověno (buď je výzva účastníkem oslyšena, či se k ní vyjádří opožděně). U kvalifikované výzvy jsou následky mnohem závažnějšího charakteru, jelikož soud má za to, že žalovaný nárok uznává a následně rozhodne rozsudkem pro uznání (více viz podkapitola 4.2.4).¹⁷³

¹⁷¹ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 554.

¹⁷² SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 556.

¹⁷³ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. Právní fórum. str. 401.

4.2.1. Předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy

Vydat kvalifikovanou výzvu lze pouze za zákonem stanovených podmínek (§ 114b odst. 1 OSŘ). Pokud jsou podmínky naplněny pouze ve vztahu k jednomu z některých samostatných nároků uplatněných jedinou žalobou, lze výzvu vydat i ohledně takového samostatného nároku.¹⁷⁴

Jako první se zákon zmiňuje o možnosti vydání kvalifikované výzvy za předpokladu, že to vyžaduje povaha věci či okolnosti případu. Povaha věci a okolnosti případu jsou neurčité právní pojmy, jejichž vysvětlení je nutné dovodit z judikatury. Povahou věci se rozumí očekávaná míra obtížnosti zjištění skutkového stavu, kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze řádně připravit jednání.¹⁷⁵ Výzvu naopak nelze vydat v případech, které jsou zcela jednoduché a není tedy potřeba provádět rozsáhlejší ani podrobnější přípravu jednání. Existují však výjimky, kdy soud i přes jednoduchost věci vydá usnesení s výzvou dle ust. § 114b OSŘ, jelikož potřebuje znát postoj žalovaného, o kterém však soud z úřední činnosti ví, že opakovaně neposkytuje součinnost.¹⁷⁶ Mezi okolnosti případu patří konkrétní podmínky dané věci, které mohou z typově jednoduché věci udělat věc složitou. Jedná se tedy o poměry, stav a jednání na straně účastníků, pro které lze důvodně očekávat, že právě vydání výzvy povede k zajištění plynulosti řízení.¹⁷⁷ Dalšími okolnostmi mohou být i další poznatky soudu, které mu jsou známy z jeho úřední povinnosti, jako například „skutečnost, že v jiném řízení vedeném mezi týmiž účastníky byla již otázka rozhodná pro řešení věci posuzována jako otázka předběžná.“¹⁷⁸ Rozhodnutí soudu, zda daná věc naplňuje některý z těchto dvou předpokladů, je vždy ponecháno na posouzení předsedy senátu. Právě špatné posouzení potřeby vydání usnesení s kvalifikovanou výzvou bývá častým důvodem pro odvolání proti rozsudku pro uznání, jelikož bránit se odvoláním proti usnesení žalovaný nemůže (§ 202 odst. 1 písm. h) OSŘ).¹⁷⁹

Předseda senátu je rovněž oprávněn vydat kvalifikovanou výzvu v případě, kdy o věci bylo rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. května 2005, sp. zn. 21 Cdo 2165/2004.

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. února 2010, sp. zn. 33 Cdo 315/2010.

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

¹⁷⁷ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 560.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. září 2015, sp. zn. 23 Cdo 760/2015.

¹⁷⁹ KRIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy. str. 441-442.

rozkazem či evropským platebním rozkazem. V takové situaci není soud vázán splněním podmínky povahy věci či okolností případu.¹⁸⁰

Dále je kvalifikovanou výzvou možné vydat buď místo výzvy dle ust. § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ anebo v případě, že takové výzvě nebylo řádně a včas vyhověno. Lze ji ovšem použít i v situaci, kdy žalovaný na výzvu sice reagoval, ale dle soudu nebylo jeho vyjádření či předložení důkazů dostatečné.¹⁸¹ Institut kvalifikované výzvy nelze použít, pokud již proběhlo přípravné či první jednání ve věci, jelikož je s nimi spojena koncentrace řízení.¹⁸²

Pro vydání kvalifikované výzvy je dále potřebné, aby byly naplněny podmínky řízení a aby žaloba neobsahovala vady, které by měly za následek její neprojednatelnost.¹⁸³ Naplněné předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby mají za následek to, že fikce uznání nároku žalovaným nenastane (§ 114b odst. 5 OSŘ). V těchto situacích by soud k vydání kvalifikované výzvy neměl vůbec přistoupit. To samé platí i v případě, že je žaloba zjevně bezdůvodná, tedy v případě, kdy je zřejmé, že žalovaný nárok nemohl vzniknout. Není možné vydat rozsudek pro uznání, jestliže by žalobě nebylo možné vyhovět ani přes prokázání veškerých žalobních tvrzení, jelikož tato tvrzení nevedou k závěru, že by podle nich bylo možné přiznat žalobcem požadované plnění.¹⁸⁴

Zákon dále stanoví i tzv. negativní podmínky, tedy podmínky, za nichž nelze kvalifikovanou výzvu vydat. Jedná se o věci, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 OSŘ).

4.2.2. Náležitosti kvalifikované výzvy a její doručení

Výzva dle ust. § 114b OSŘ je vydávána formou usnesení. Žalovanému je v usnesení soudem ukládáno, aby se podáním vyjádřil ve věci a to ve stanovené lhůtě. Žalovaný má možnost se ve věci vyjádřit buď tak, že žalobou uplatňovaný nárok zcela uznává. Nebo pokud s tvrzením v žalobě (byť jen z části) nesouhlasí, musí ve vyjádření vylíčit rozhodné skutečnosti, na nichž staví svou obranu. Pouhé vyjádření, že žalovaný s žalobou nesouhlasí a nárok neuznává, není tedy dostatečné. Žalovaný musí také označit důkazy, které mají sloužit k prokázání

¹⁸⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. str. 216.

¹⁸¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 49.

¹⁸² DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 791.

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. srpna 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003.

¹⁸⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 54.

skutkových tvrzení. A v neposlední řadě by měl k vyjádření připojit listinné důkazy.¹⁸⁵ Součástí usnesení musí být v každém případě poučení ve smyslu ust. § 114b odst. 5 OSŘ, jelikož jeho absence má za následek nemožnost vydání rozsudku pro uznání.¹⁸⁶

Vzhledem k tomu, že se žalovaný musí vyjádřit v určité lhůtě, představuje i ona podstatnou náležitost usnesení. Délku lhůty určuje předseda senátu přiměřeně k povaze žalobního nároku a s ohledem na objektivní možnosti žalovaného, které jsou soudu známy, na výzvu řádně a včas reagovat. Stanovená lhůta nesmí být kratší než 30 dnů ode dne doručení usnesení.¹⁸⁷ Lhůtu k podání žalovaný dodrží, jestliže jej v poslední den určené lhůty podá u soudu nebo jej předá doručujícímu orgánu, jelikož se jedná o lhůtu procesního charakteru (§ 57 odst. 3 OSŘ). Pokud by došlo k situaci, že by podání nakonec nebylo soudu doručeno z důvodu pochybení na straně doručujícího orgánu (např. by zásilku ztratil), nemohla by pak nastat fikce uznání nároku.¹⁸⁸ Jestliže se žalovaný nemůže z vážných důvodů ve věci ve stanovené lhůtě vyjádřit, ukládá mu zákon, aby tuto skutečnost soudu sdělil ještě před jejím uplynutím. Žalovaný musí uvést důvod a být připraven jej na výzvu soudu prokázat. Pokud ale žalovaný tuto skutečnost soudu před uplynutím lhůty nesdělí, má to pro něj stejné procesní následky jako kdyby vyjádření vůbec nepodal. Existuje zde však výjimka, a to pouze pro případy, kdy se jedná o natolik závažný důvod, který žalovanému brání ve sdělení soudu, že u něj tento vážný důvod nastal. S ohledem na konkrétní okolnosti daného případu může soud žalovanému stanovit dodatečnou lhůtu k vyjádření, či případně může zvolit jiný postup k přípravě jednání.¹⁸⁹

Usnesení dle ust. § 114b OSŘ nesmí být žalovanému doručeno dříve než žaloba, jelikož pokud by se tak stalo, nemohl by žalovaný lhůtu pro vyjádření řádně využít a z usnesení by nebylo možné pro žalovaného dovozovat žádné následky.¹⁹⁰ Zákon stanoví, že usnesení musí být doručeno do vlastních rukou, kdy náhradní doručení je výslovně vyloučeno (§ 114b odst. 4 OSŘ). Je-li účastník zastoupen zástupcem na základě plné moci pro celé řízení, doručí soud kvalifikovanou výzvu

¹⁸⁵ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 792.

¹⁸⁶ HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. str. 53.

¹⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 07. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1762/2006.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 04. září 2003, sp. zn. 22 Cdo 2166/2002.

¹⁸⁹ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 793-794.

¹⁹⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 64.

k vyjádření pouze zástupci.¹⁹¹ Výzvu je taktéž možné doručit prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Za doručení se pak považuje okamžik, kdy se do datové schránky přihlásí oprávněná osoba. V případě doručování do datové schránky je povoleno i náhradní doručení (§ 114b odst. 4 OSŘ). Pokud se tedy oprávněná osoba do datové schránky nepřihlásí ve lhůtě 10 dnů ode dne doručení dokumentu do datové schránky, nastává posledním dnem této lhůty právní fikce doručení v souladu s ust. § 17 odst. 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

4.2.3. Kvalifikovaná výzva v rámci platebního rozkazu

Kvalifikovaná výzva může být vydána jako součást výroku platebního rozkazu.¹⁹² Povinnost k vyjádření se je v tomto případě žalovanému ukládána „podmíněně“, jelikož mu vzniká pouze za předpokladu, že proti platebnímu rozkazu podá odpor. Nepodá-li tedy žalovaný v zákonné 15denní lhůtě proti platebnímu rozkazu odpor, stává se kvalifikovaná výzva právně irelevantní.¹⁹³

Lhůta určená k vyjádření se musí být i v tomto případě minimálně 30denní, přičemž její běh začíná až ode dne podání odporu a nikoliv ode dne doručení platebního rozkazu. Zákon tímto brání nepřipustnému kumulování procesních lhůt poskytovaných žalovanému, kdy je každá z nich poskytována za jiným účelem.¹⁹⁴ Za den podání odporu se považuje den, kdy došlo k doručení odporu soudu. Povinnost vyjádřit se může žalovaný splnit dvojitým způsobem. Buď tak, že v odůvodnění odporu uvede skutkové okolnosti a označí důkazy, anebo tak, že odpor neodůvodní, ale řádně a včas ve lhůtě učiní vyjádření v samostatném podání.¹⁹⁵

4.2.4. Negativní následek kvalifikované výzvy a rozsudek pro uznání

Ze zákonné právní úpravy vyplývá, že nesplní-li žalovaný ve lhůtě povinnost vyjádřit se k žalobě, uloženou mu soudem kvalifikovanou výzvou, má se za to, že nárok uplatňovaný žalobou uznává (§ 114b odst. 5 OSŘ). Nastává tedy zákonná fikce¹⁹⁶ o uznání nároku, která představuje sankci za nečinnost

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. září 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003.

¹⁹³ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 58.

¹⁹⁴ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 382.

¹⁹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 792.

¹⁹⁶ A. Winterová ve své učebnici *Civilní právo procesní však namítá, že se jedná spíše o domněnku než o fikci uznání. Shodně tak uvádí i P. Bezouška ve svém článku Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání, Právní rozhledy, str. 32.*

žalovaného. Pro to, aby fikce mohla nastat, musí být samozřejmě splněny všechny zákonné podmínky (viz kapitola 4.2.1.). Na základě fikce uznání nároku soud následně v souladu s ust. § 153a odst. 3 OSŘ vydává tzv. rozsudek pro uznání. Žalovaný má možnost se proti tomuto rozsudku bránit podáním odvolání, ve kterém však může namítat pouze skutečnost, že nebyly dány podmínky k jeho vydání (§ 205b OSŘ).

Vydání rozsudku pro uznání je možné ve dvou případech. Prvním případem je situace, kdy žalovaný uplatňovaný nárok zcela uzná a soud tedy na základě jeho procesního úkonu vydá rozsudek pro uznání dle ust. § 153a odst. 1 OSŘ. Druhým případem je již zmiňované vydání rozsudku pro uznání na základě právní fikce uznání nároku.¹⁹⁷ Ústavní soud v jednom ze svých nálezů stanovil, že: *„dikce ustanovení § 114b odst. 5 ve spojení s § 153a odst. 3 o. s. ř. sice zdánlivě neposkytuje rozhodujícímu soudci prostor pro diskreci při jejich aplikaci, avšak obecná pravidla spravedlivého procesu včetně ústavních kautel podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod musí být i v takovém případě respektována tak, aby byla nejen zachována rovnost stran soudního sporu, ale i přístup k soudu.“*¹⁹⁸

V judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu je dále zdůrazňována mimořádnost fikce uznání nároku žalovaným. Z nálezu Ústavního soudu ze dne 14. února 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16 vyplývá, že *„soudy musí k vydání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání přistupovat uvážlivě a restriktivně.“* S ohledem na princip spravedlivé ochrany práv mají soudy taktéž povinnost přistupovat ke každému případu jednotlivě a okolnosti, za kterých žalovaný nesplní kvalifikovanou výzvu k podání vyjádření k žalobě, mají taktéž posuzovat individuálně.¹⁹⁹ Ústavní soud se dokonce i zabýval ústavní konformitou ust. § 114b odst. 5 OSŘ, jelikož dle názoru některých soudců je tato právní úprava příliš přísná a představuje rozpor s ústavním pořádkem. Právní věta nálezu Ústavního soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15 zní: *„Právní úprava zakotvující rozsudek pro uznání není v rozporu s právem na spravedlivý proces, neboť neomezuje*

¹⁹⁷ POLIŠENSKÁ, Petra. Občanské právo procesní: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v občanském právu za období leden 2014 až září 2015., str. 256.

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. dubna 2014, sp. zn. IV. ÚS 2503/13.

¹⁹⁹ CHARVÁTOVÁ, Lenka a Ondřej RATHOUSKÝ. Je právní úprava fikce uznání nároku a rozsudku pro uznání skutečně tak přísná?. Právní prostor [online]. Ostrava: Atlas Consulting spol. s r. o., ©1999-2021, 26. 01. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/je-pravni-uprava-fikce-uznani-naroku-arozsudku-pro-uznani-skutecne-tak-prisna?strana_do=4

autonomii vůle žalované strany, a lze ji ústavně konformně vyložit.“ Soud nejtěsnější většinou rozhodl, že toto zákonné ustanovení je možné vyložit ústavně konformním způsobem, a že ani nepředstavuje omezení autonomie vůle žalovaného či porušení práva na spravedlivý proces.

Závěrem lze tedy říci, že uplatnit fikci uznání nároku lze pouze v případě, kdy je bez pochyb, že žalovaný k žalobě zaujímá lhostejný a pasivní postoj, kdy toto jeho jednání má za následek průtahy v řízení. Soud může vyjádření žalovaného posoudit jako nekvalifikované pouze v situacích, kdy vyjádření nevyvolává žádné pochybnosti o tom, že se žalovaný nechystá žalobou uplatňovanému nároku řádně (tedy bez obstrukcí) bránit.²⁰⁰

²⁰⁰ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. Soudce. str. 17.

5. Přípravné jednání

Právní úpravu institutu přípravného jednání nalezneme v ust. § 114c OSŘ. K jeho zavedení do našeho právního řádu došlo tzv. souhrnnou novelou (zákon č. 7/2009 Sb.). Přípravné jednání není standardním jednáním ve smyslu ust. § 115 a násl. OSŘ, ale představuje jeho alternativu. Přípravné jednání je neveřejné a má spíše neformální povahu, jelikož nemusí být například konáno v jednací síni (ale může být konáno např. v kanceláři soudce) nebo v předepsaném oděvu soudce, avšak stále při něm musejí být dodržena určitá pravidla stanovená zákonem v souladu se zachováním rovnosti účastníků a právem na spravedlivý proces.²⁰¹

Účelem přípravného jednání je hlavně zajištění řádné přípravy jednání (zkoumání existence procesních podmínek, zjištění sporných skutečností mezi účastníky a důkazů), avšak může při něm dojít i ke skončení věci (např. z důvodu uzavření smíru či zpětvzetí žaloby).²⁰² V rámci přípravného jednání, ale také může dojít k vydání rozhodnutí ve věci samé, a to buď v neprospěch žalovaného (§ 114c odst. 6 OSŘ) nebo z důvodu procesní nečinnosti žalobce usnesením o zastavení řízení.²⁰³

5.1. Podmínky pro nařízení přípravného jednání

I pro konání přípravného jednání stanovuje zákon podmínky (§ 114c odst. 1 OSŘ), které musí být splněny, aby jej bylo možné nařídit. Avšak samotné nařízení přípravného jednání obligatorní není, jelikož soud má v rámci přípravy jednání možnost zvolit dle jeho uvážení nejúčelnější nástroj z těch, které mu zákon dává na výběr.²⁰⁴

Zákon se jako první zmiňuje o podmínce, že se musí jednat o věc, ve které nelze rozhodnout bez nařízení jednání. Bylo-li by totiž o věci možné bez nařízení jednání rozhodnout pouze na základě obsahu spisu, bylo by neúčelné přípravné jednání nařizovat.²⁰⁵ Kdy lze o věci bez nařízení jednání rozhodnout nám zakotvuje ust. 115a OSŘ a také tak lze učinit v případě vydávání platebního rozkazu (§ 172 OSŘ).

²⁰¹ ŠMÍD, Ondřej. Institut přípravného jednání. Právní fórum. str. 1.

²⁰² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 334.

²⁰³ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 356.

²⁰⁴ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. Právní fórum. str. 226.

²⁰⁵ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 568 - 569.

Před nařízením jednání by měl soud prvně zvážit postup dle ust. § 114a odst. 2 OSŘ. Je-li však soudu zřejmé, že vydání prosté výzvy by bylo neúčelné, nebo už ji soud vydal, ale účastník ji neuposlechl, může soud nařídit přípravné jednání.²⁰⁶

V případě, že soud již využil institutu tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření, není možné ve věci nařídit přípravné jednání. Za využití tohoto institutu se nepovažuje pouze vydání výzvy, ale má se na mysli i její řádné doručení žalovanému. Pokud tedy k jejímu řádnému doručení nedošlo, nic soudu v nařízení přípravného jednání nebrání. Soudce se tak tedy musí v rámci přípravy jednání rozhodnout, který z těchto institutů bude účelnější použit, nebo může dospět k názoru, že nevyužije ani jeden z nich.²⁰⁷

V neposlední řadě musí předseda senátu zvážit, zda využití přípravného jednání není s ohledem na okolnosti případu neúčelné, jelikož se jedná o jednoduchou věc.²⁰⁸

5.2. Předvolání k přípravnému jednání

Přípravné jednání soud nařizuje usnesením, které obsahuje informaci o dni, místě a času jeho konání a mimo jiné obsahuje též předvolání účastníků a jejich zástupců, případně dalších osob, jestliže je jejich přítomnost potřebná (např. vedlejší účastník řízení). Toto usnesení se doručuje vždy do vlastních rukou a to jak účastníka, tak jeho zástupce.²⁰⁹ Náhradní doručení je vyloučeno, jestliže se předvolání nedoručuje prostřednictvím datové schránky (stejně jako u kvalifikované výzvy). Stanovení lhůty pro doručení předvolání minimálně 20 dnů před konáním přípravného jednání zákon stanovuje pouze pro případy uvedené v ust. § 114b odst. 6 a 7 OSŘ. Z dikce zákona lze tedy dovodit, že přípravné jednání lze konat i v případě nesplnění této 20denní lhůty, avšak je tím vyloučen postup dle zmíněných ustanovení. Musí však alespoň zůstat zachována obecná pořádková 10denní lhůta k přípravě, která je stanovena v ust. § 115 odst. 2 OSŘ, ale je jí podpůrně užito i pro přípravné jednání.²¹⁰ Existuje však výjimka, kdy lze dle ust. § 114b odst. 6 a 7 OSŘ postupovat i v případě nedodržení 20denní lhůty. Lze tak učinit za předpokladu, že se účastník či zástupce, kterému nebylo řádně a včas

²⁰⁶ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 568-569.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. str. 81.

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 23 Cdo 1213/2013.

²¹⁰ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 571.

doručeno, k přípravnému jednání dostaví a udělí výslovný souhlas s konáním jednání.²¹¹

V usnesení k předvolání by měl soud (za účelem umožnění řádné přípravy účastníků) dále uvést:

- poučení účastníků o tom, že bude zkoumáno a případně objasněno, zdali jsou splněny podmínky řízení;
- poučení o tom, že je v rámci přípravného jednání soud vyzve k doplnění skutkových tvrzení a k označení důkazů do protokolu, případně že je vyzve i ke splnění jiné procesní povinnosti → v souvislosti s tím, je zároveň musí poučit i o tom, že splnění těchto povinností je nutné učinit do konce přípravného jednání, případně i tom, že jim k jejich provedení může být poskytnuta dodatečná lhůta v maximální délce 30 dnů z důležitých důvodů;
- poučení účastníků o koncentraci řízení a jejích následků;
- poučení o skutečnosti, že po skončení přípravného jednání bude bezprostředně následovat jednání k projednání věci samé (§ 115 odst. 2 OSŘ);
- poučení účastníků (jak žalobce, tak žalovaného) o následcích jejich nedostavení se k přípravnému jednání.²¹²

K bezprostřednímu jednání ve věci dochází pouze ve výjimečných případech, jelikož ve většině případů není v silách soudu, aby odhadl, zda ještě nebude nutné využít lhůtu k doplnění tvrzení a označení důkazů (§ 114c odst. 4 OSŘ).²¹³

Koncentrace řízení nastává s koncem přípravného jednání. Předseda senátu má povinnost účastníky řízení o koncentraci poučit před skončením přípravného jednání (§ 114c odst. 5 OSŘ). Musí tedy být poučeni o tom, že ke skutečnostem uvedeným a důkazům označeným po skončení přípravného jednání, může být přihlédnuto pouze za podmínek stanovených v § 118b odst. 1 OSŘ. Tedy později soud přihlédne pouze ke skutečnostem nebo důkazům, které nastanou až po skončení přípravného jednání či které nemohli účastníci řízení bez své viny včas uvést. Poučení o ní je nezbytné z toho důvodu, že v případě jeho absence není

²¹¹ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 357.

²¹² DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 801.

²¹³ Tamtéž.

možné, aby koncentrace nastala.²¹⁴ Jak je zmíněno výše, lze na návrh účastníka stanovit dodatečnou lhůtu v maximální délce 30 dní, v takovém případě nastává koncentrace jejím uplynutím. Prominutí zmeškání této lhůty tedy není možné.²¹⁵

5.3. Průběh přípravného jednání

Průběh přípravného jednání nám zákon upravuje v ust. § 114c odst. 3 OSŘ, kde jsou demonstrativně vyjmenovány činnosti a postupy soudu, které by měly být při přípravném jednání provedeny.

Nejprve je nutné, aby soud přípravné řízení zahájil a zjistil, kdo je přítomný. Poté začne předseda senátu přítomným účastníkům (případně zástupcům či jiným osobám) vysvětlovat smysl přípravného jednání a zjistí jejich stanoviska.²¹⁶ Následně je na místě, aby předseda senátu přistoupil k objasnění splnění procesních podmínek. Tento úkon soudu by neměl být využíván k odstraňování nedostatků procesních podmínek či vad žaloby, které jsou soudu známy již při zahájení řízení. Naopak by jej měl soud využít hlavně k objasnění podmínek, o kterých nebylo možné pouze z obsahu spisu stanovit, zda naplněny jsou či nikoliv. Jedná se však o mimořádné případy.²¹⁷

Předseda senátu by se měl pokusit dovést účastníky k uzavření smíru. Soud by se měl aktivně snažit dovést účastníky k uzavření dohody, nebo nařídít setkání s mediátorem, jeví-li se tento postup jako vhodný. Pokud je však již z uvedených stanovisek účastníků zřejmé, že vyřešení sporu smírnou cestou je nereálné, bude předseda senátu ve věci postupovat tak, aby věc co nejlépe připravil.²¹⁸

Jestliže jsou účastníky skutková tvrzení a navrhované důkazy nedostačující, může je soud v rámci přípravného jednání vyzvat k jejich doplnění. Předsedovi senátu je dále v ust. § 114c odst. 3 písm. b) OSŘ uložena povinnost účastníka poučit o následcích nesplnění této výzvy v souladu s ust. § 118a OSŘ. Účastník tedy musí být poučen o tom, že nesplnění výzvy bude mít za následek neunesení břemena tvrzení a důkazního břemena, což může mít za následek vydání pro něj nepříznivého rozhodnutí, jelikož po nastalé koncentraci řízení již nebude moci tvrdit nové skutečnosti ani navrhopvat nové důkazy.²¹⁹

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 04. září. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

²¹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 802.

²¹⁶ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ..., str. 237-240.

²¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír. Občanský soudní řád: komentář. str. 802 - 804.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

Soud má dále možnost uložit účastníkům další procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení (§ 114c odst. 3 písm. e) OSŘ). Je tedy možné účastníkům například uložit, aby se vyjádřili k osobě znalce.

O povinnosti soudu poučit účastníky o koncentraci řízení před skončením přípravného jednání bylo pojednáno již v předchozí kapitole (5.2.).

5.4. Následky nedostavení se k přípravnému jednání

Předvolané osoby mají povinnost se na přípravné jednání dostavit, i přestože je povaha přípravného jednání neformální. Závažnost přípravného jednání spočívá v tom, že zákon s absencí účastníků spojuje sankce.²²⁰ Následky nedostavení se na přípravné jednání jsou upraveny pro každou procesní stranu jinak, i když o nich lze obecně říci, že postih účastníků je poměrně přísný.

Negativním následkům je možné předejít včasnou omluvou účastníků z přípravného jednání, která je soudu doručena v dostatečném předstihu. Omluvit se je možné pouze z vážných důvodů, mezi které patří např. zdravotní indispozice účastníka, účast u jiného jednání nebo služební cesta.²²¹ Otázku, kdy se jedná o vážný omluvitelný důvod, je nutné vykládat tak, jak to činí judikatura k podmínkám vydání rozsudku pro zmeškání.²²² Soud musí následně zvážit jeho další postup, zda přípravné jednání nařídí znovu anebo se rozhodne pro využití jiného nástroje, který má v rámci přípravy jednání k dispozici (např. vydání kvalifikované výzvy).²²³

V případě **nedostavení se žalovaného** k jednání se má za to, že nárok, který je proti němu uplatňován žalobou uznává (§ 114c odst. 6 OSŘ). Soud následně vydá rozsudek pro uznání (§ 153a odst. 3 OSŘ). K fikci uznání nároku lze samozřejmě přistoupit pouze za splnění určitých podmínek. Žalovaný musel být k přípravnému jednání řádně a včas předvolán a o následku nedostavení se musel být v předvolání řádně poučen a z jednání se náležitě neomluvil. Dále mu musela být řádně doručena žaloba a nejedná se o věc, v níž nelze uzavřít a schválit smír. Žalovaný nesmí být ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti. A v neposlední řadě nesmí být naplněny podmínky pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby. Ještě je nutné zmínit, že fikce uznání nároku

²²⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. str. 334.

²²¹ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 359.

²²² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. června 2017, sp. zn. 28 Cdo 4048/2016.

²²³ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. Právní fórum. str. 228.

nenastane (stejně tak ani nedojde k zastavení řízení), pokud se k přípravnému jednání dostaví alespoň zástupce účastníka.²²⁴

V případě **nedostavení se žalobce** (či jiného navrhovatele) k přípravnému jednání, soud řízení zastaví (§ 114c odst. 7 OSŘ). I zde samozřejmě musí být splněny všechny požadované podmínky. Žalobce musí být řádně a včas předvolán a o následku nedostavení se musel být v předvolání řádně poučen. A soudu se včas a z důležitého důvodu z jednání neomluvil.

V praxi může nastat situace (která však zákonem není výslovně upravena), kdy se k jednání nedostaví jak žalobce, tak ani žalovaný, i když byli k přípravnému jednání řádně předvoláni. V takovém případě by došlo k zastavení řízení, jelikož prvotní sankce za procesní neaktivitu v řízení nese žalobce.²²⁵ Tento názor zastával i J. Valenta, který ve svém článku uvedl, že: „*jurisprudence pocházející ze soudního prostředí se kloní k závěru, že se nejprve uplatní sankce u žalobce. Soud tedy řízení zastaví. Akademická sféra však zastává názor opačný, tzn. že nelze vydat ani rozsudek pro uznání ani řízení zastavit, neboť tyto následky se vzájemně „vyruší“*. Troufám si předjímat, že z předvídatelných důvodů se v praxi prosadí spíše názor první.“²²⁶ Opačný názor, že v případě nedostavení se obou účastníků, může soud pokračovat v řízení a jednání připravit jinak, zastávala například A. Winterová.²²⁷

Jak již bylo zmíněno, sankční následky nedostavení se k přípravnému jednání se liší podle toho, jaký účastník se nedostaví, což opět vyvolává nejednotné názory. Vydání rozsudku pro uznání (jak při přípravném jednání, tak při kvalifikované výzvě) v případě nedostavení se žalovaného, představuje rozhodnutí ve věci samé, které zakládá překážku věci rozsouzené (*rei iudicatae*). Naopak v případě nedostavení se žalobce je následkem vydání nemeritorního rozhodnutí v podobě usnesení o zastavení řízení, s kterým se překážka věci rozsouzené nepojí. Žalobce má tedy možnost stejnou žalobu u soudu podat znovu. Tyto rozdílné důsledky sankcí jsou dle názoru některých v rozporu s principem rovnosti účastníků.²²⁸

²²⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 02. září 2010, č.j. 20 Co 328/2010.

²²⁵ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. str. 573.

²²⁶ VALENTA, Jaroslav. Dva roky přípravného jednání v praxi. Právní rozhledy. str. 18-21.

²²⁷ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. Právní fórum. str. 229.

²²⁸ VALENTA, Jaroslav. Dva roky přípravného jednání v praxi. Právní rozhledy. str. 18-21.

5.5. Jiný soudní rok

Náležitě připravit jednání je nutné nejen u sporných řízení, ale také u řízení nesporných, přestože se použité nástroje u těchto typů řízení drobně liší. V souladu s ust. § 1 odst. 3 ZŘS dochází k tomu, že se na přípravu jednání v nesporném řízení použijí některá ustanovení občanského soudního řádu, jelikož v zákoně o zvláštních řízeních soudních nenalezneme její komplexní úpravu. V nesporném řízení lze použít instituty upravené v ust. § 114 a § 114a OSŘ. Užití kvalifikované výzvy (§114b OSŘ) jako takové vyloučeno není, avšak v případě účastníkovy pasivity, není možné dovodit sankční důsledky v podobě uznání nároku a následného vydání rozsudku pro uznání v souladu s ust. § 20 odst. 3 ZŘS. Vyloučení přípravného jednání je samo o sobě obsaženo v ust. § 17 ZŘS.²²⁹ Z toho důvodu upravuje ZŘS institut tzv. jiného soudního roku (§ 18), který se použije v případech, kde by soud ve sporném řízení nařídil konání přípravného jednání. Jiný soudní rok má však dvojitou povahu a tak kromě náhrady za přípravné jednání, může představovat i alternativu standardního jednání.²³⁰ S ohledem na téma této práce, bude tato kapitola zaměřena pouze na první případ.

K nařízení soudního roku může dojít na základě úvahy soudu, jestliže to uzná za vhodné. Vzhledem k formulaci ust. § 18 odst. 1 ZŘS které uvádí, že soud účastníky k soudnímu roku přizvává, lze dovodit, že z jejich absence není v tomto případě možné vyvozovat nějaké negativní důsledky, avšak uložení pořádkového opatření vyloučeno není (§ 1 odst. 3 a 4 ZŘS, § 53 OSŘ).²³¹

Jiný soudní rok se nařizuje za účelem vymezení rozhodných skutečností. Jednání má zde opět spíše neformální povahu, přičemž zákon o zvláštních řízeních soudních výslovně stanoví, že jiný soudní rok je možné konat mimo soudní budovu nebo mimo obvyklou úřední dobu soudu. V praxi se výhoda této neformálnosti projevuje např. v řízeních ve věcech nezletilých osob, jelikož osoby se mimo jednací síň mohou cítit pohodlněji, což má vliv na vyjádření jejich pravdivého názoru.²³²

Opatření předsedy senátu obsahuje jak informace o datu a místě konání jiného soudního roku, tak informace o důvodech vedoucích k jeho nařízení a o jeho

²²⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Civilní proces. str. 38.

²³⁰ SVOBODA, Karel. Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka. str. 363.

²³¹ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. str. 34.

²³² JIRSA, Jaromír. Jiný soudní rok podle § 18 z.ř.s. Soudce. str. 21.

průběhu. Soud zpravidla uvede i výslovné určení odchylek od běžného režimu soudního jednání. Odchytkou se zpravidla rozumí stanovení zvláštního místa pro konání roku, či případné vyloučení veřejnosti.²³³ K vyloučení veřejnosti z jednání by mělo docházet pouze ve vážných a legitimních případech s ohledem na dodržení zásady veřejnosti. Avšak jiný soudní rok by měl být, až na výjimky, neveřejný v rámci zachování klidného prostředí k řešení věcí a případného usmíření účastníků.²³⁴

Vzhledem k tomu, že jiný soudní rok představuje obdobu přípravného jednání, tak soud při něm objasňuje naplnění podmínek řízení, jejich případné odstranění, a také může vyzvat účastníky k vyjádření ohledně rozhodných skutečností nebo navrhovaných důkazů. Dále by se měl soud i při jiném soudním roku snažit vést účastníky k nalezení smírného řešení (§ 9 ZŘS). Další průběh řízení se pak odvíjí odlišně v závislosti na tom, o jaký konkrétní druh zvláštního řízení jde.²³⁵

S koncem jiného soudního roku nedochází ke koncentraci řízení. Ohledně dokazování zákon stanovuje, že se provádí pouze, je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci. K tomu ale dochází v situaci, kdy jiný soudní rok představuje obdobu standardního jednání, a nikoliv přípravného jednání. Jiný soudní rok jako náhrada přípravného jednání má sloužit výhradně k přípravě věci k rozhodnutí, a to zásadně při prvním nařízeném jednání. Dochází při něm tedy k vyjasnění, jaké důkazy je nutné a vhodné provést při jednání ve věci samé, ale nikoliv k provádění dokazování.²³⁶

²³³ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. str. 32.

²³⁴ JIRSA, Jaromír. Jiný soudní rok podle § 18 z.ř.s. Soudce. str. 25.

²³⁵ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. str. 34.

²³⁶ JIRSA, Jaromír. Jiný soudní rok podle § 18 z.ř.s. Soudce. str. 23.

6. Úvahy de lege ferenda

Poslední kapitola bude věnována zamýšlení nad současnou právní úpravou institutů přípravy jednání a následným úvahám o možných změnách de lege ferenda.

Cílem současné právní úpravy přípravy jednání bylo zefektivnit a urychlit řízení. Z praxe však vyplývá, že i přes snahy zákonodárce se ve skutečnosti ve většině řízení žádná příprava jednání nekoná a první jednání ve věci představuje pouze jakési „zahřívací kolo“. Došlo tedy k přecenění přípravy jednání tím, že na ni bylo naloženo příliš mnoho.²³⁷ Nedostatky právní úpravy přípravného jednání mají za cíl jeho neefektivnost, což statistickými údaji ve svém článku dokazuje i JUDr. M. Sedláček, Ph. D., LL. M., odkazem na statistické údaje Okresního soudu Praha-východ, z kterých vyplývá, že od začátku roku do 30. 04. 2022 bylo nařízeno pouze 8 přípravných jednání z 1216 věcí v civilní soudní agendě k uvedenému dni.²³⁸

V souladu s tím, jak po sobě následovaly kapitoly této práce, bych se nejprve ráda vyjádřila k institutům prosté a kvalifikované výzvy. Kdy bych v jejich případě zvolila jinou systematiku, a to takovým způsobem, že bych právní úpravu obou výzev sloučila do jednoho stejného ustanovení zákona pro větší přehlednost. Prostá výzva by tedy byla upravena v odst. 1 a kvalifikovaná výzva v odst. 2, jako upravená a přísnější verze výzvy prosté.

K právní úpravě kvalifikované výzvy nemám žádné jiné výtky, kromě jejich následků v případě pasivity žalovaného, což obdobně souvisí s následkem nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání. Jak již bylo zmíněno v příslušných kapitolách této práce, v obou případech při neaktivitě žalovaného nastává dle důvodové zprávy OSŘ právní fikce uznání nároku, na jejíž základě je následně vydáván rozsudek pro uznání. Dle mého názoru by bylo vhodnější zvolit vydání rozsudku pro zmeškání, jelikož si myslím, že by se na tyto situace mělo spíše nahlížet jako na zmeškání procesního úkonu žalovaného a nikoliv uznání nároků, jelikož žalovaný se buď včas nevyjádří, nebo včas nedostaví (§ 153b odst. 1 OSŘ). Rozsudek pro uznání představuje příliš tvrdou sankci za neaktivitu žalovaného. Vydání rozsudku pro zmeškání bych zavedla i pro případné zmeškání

²³⁷ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Věcný záměr civilního řádu soudního.

²³⁸ SEDLÁČEK, Miroslav. Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a §114c o.s.ř. Soukromé právo. str. 15.

přípravného jednání žalobcem, jelikož strany si mají být v soudním řízení rovny a současná právní úprava mi s touto zásadou nepřijde v souladu, když pro nedostavení se každého z účastníků stanovuje odlišné následky.

Další nedostatek spatřuji u přípravného jednání, jelikož ustanovení sice upravuje následky nedostavení se žalovaného či žalobce, ale neobsahuje úpravu situace, kdy se k němu bez řádné a včasné omluvy nedostaví ani jedna ze stran. Navrhuji tedy přidání odstavce, který by takový případ upravoval způsobem, že by došlo k zastavení řízení, a to hlavně z důvodu naplnění principu „kde není žalobce, není soudce“.

Právní úpravě jiného soudního roku lze vyčíst její nelogičnost, když z právní úpravy vyplývá, že jiný soudní rok má být obdobou přípravného jednání, ale jeho užití je vlastně zákonem o zvláštních řízeních soudních vyloučeno. Myslím, že by tedy bylo praktičtější stanovit, že se na jiný soudní rok použijí ustanovení přípravného jednání s výjimkou těch, které zakládají sankční následky v případě nedostavení se účastníků. Jinou možností by bylo například jiný soudní rok v ZŘS upravit komplexněji tak, aby nebylo nutné jeho právní úpravu dovozovat ze dvou předpisů.

6.1. Věcný záměr k civilnímu řádu soudnímu

V neposlední řadě považuji za důležité se v této práci zmínit o věcném záměru k civilnímu řádu soudnímu, který bude mít vliv (nejen) na přípravu jednání, avšak pro účely této práce se mu budu věnovat pouze s ohledem na její úpravu.

Občanský soudní řád je účinný již od roku 1964, a od té doby byl již více než 150krát novelizován. I přes velký počet novelizací je stále považován za spíše nepřehledný. Odborná veřejnost dospěla k názoru, že novelizovat OSŘ stále dál není možné, a začal se tedy v dubnu roku 2016 vypracovávat věcný záměr civilního řádu soudního (dále jen „věcný záměr“). Přičemž jeho první verze je přístupná na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti, avšak stále není hotovo a práce na něm ještě probíhají.

Věcný záměr vychází ohledně přípravy jednání z toho, že bez dobré přípravy nemůže následovat důkladné a přitom rychlé projednání věci. Na základě toho dochází ohledně úpravy přípravy jednání k mnohým změnám. V civilním řádu soudním se již nadále nebude používat pojmu „příprava jednání“, ale setkáme se s pojmy „vyjádření k žalobě“ a „přípravný rok“. Tyto instituty budou upraveny v části nazvané „žaloba a vyjádření k žalobě“. Výzva k odstranění vad bude i nadále

zařazena mezi obecné ustanovení upravující procesní úkony soudu a účastníků řízení.

Ve stručnosti lze říci, že výzva vyjádření k žalobě (bod 181 věcného záměru) je obdobou kvalifikované výzvy, avšak k vydání výzvy k vyjádření dochází vždy až na stanovené výjimky (rozhodnutí platebním rozkazem, jednoduchá věc nebo bezúspěšné uplatňování práva). Věcný záměr dále myslel i na úpravu repliky a dupliky. V případě řádného a včasného nevyjádření se žalovaného, může soud na návrh žalobce vydat rozsudek pro zmeškání, pokud to není v rozporu s obsahem spisu.

Přípravný rok (bod 194 věcného záměru) je naopak možné považovat za obdobu přípravného jednání. Přípravný rok by měl být obligatorně nařízen před ústním jednáním vždy až na výjimky jednoduchých případů. Přípravný rok je stejně jako přípravné jednání neveřejný a měl by sloužit hlavně k objasnění splnění procesních podmínek, doplnění rozhodných skutkových tvrzení a důkazních návrhů, k probrání věci po skutkové i právní stránce, k pokusu uzavření smíru a k případnému vytvoření plánu ústního jednání²³⁹. V samotném věcném záměru nalezneme výrok, že úprava přípravného roku klade na soudce značné nároky, jelikož se předpokládá, že před přípravným rokem důkladně prostudoval spis a je na věc řádně připraven i po právní stránce. V případě absence žalovaného či žalobce bez řádné omluvy na přípravném roku, může soud na návrh protistrany rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, neodporuje-li to obsahu spisu.

Právní úpravu přípravy jednání ve věcném záměru považuji za zdařilou a správným krokem kupředu. Jediné co bych snad vytkla je upravení povinnosti soudu poučit účastníka o možném negativním následku v případě jeho řádného a včasného nevyjádření se či nedostavení se k přípravnému roku bez omluvy, v jiné části než je samotná úprava těchto úkonů. Zakotvila bych tedy tuto povinnost v některém z bodů upravujících vyjádření k žalobě a v některém z bodů upravujících přípravný rok.

²³⁹ *Soud zejména uvede, které rozhodné skutečnosti jsou mezi stranami sporné a které důkazní návrhy budou k jejich zjištění provedeny, popřípadě uvede, které důkazy provede i bez návrhu stran.*

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo komplexně charakterizovat přípravu jednání, jakožto stěžejní institut, který má při jeho kvalitním provedení napomoci zrychlení soudního řízení. Dalším cílem bylo zhodnotit nedostatky současné právní úpravy a navrhnout jejich odstranění de lege ferenda. Za účelem naplnění těchto cílů byla práce rozdělena do šesti kapitol.

První kapitola popisovala přípravu jednání z obecného hlediska. Nejprve se čtenář seznámil s definicí pojmu příprava jednání, kterým se chápou veškeré úkony soudu, účastníků řízení, jejich zástupců a ostatních osob, které jsou zúčastněné na řízení, jestliže jsou nezbytné k projednání a rozhodnutí ve věci samé, případně k rozhodnutí bez jednání, neodporuje-li to zákonu. Dále bylo stanoveno, že současnou právní úpravu přípravy jednání nalezneme v třetí části, hlavě první, ustanoveních § 114 - § 114c zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Opomenuty nebyly ani významné novely pro přípravu jednání provedené zákony č. 30/2000 Sb. a č. 7/2009, jelikož obě měly za cíl urychlit a napomoci rozhodování soudů. Na základě toho lze uzavřít, že důležitost přípravy jednání postupně nabývala na významu, avšak stále se jedná o poměrně kontroverzní institut, který není všemi soudci plně využíván. Hlavním cílem, který se příprava jednání snaží naplnit, je příprava prvního jednání ve věci tak kvalitně, aby již při něm bylo možné věc rozhodnout a nedocházelo tak zbytečně k jeho odročení. Na soudce jsou tedy kladeny nároky pro její správné provedení za použití těch nejvhodnějších postupů s ohledem na povahu, složitost a okolnosti dané věci. Další kapitoly se zabývaly přípravou jednání ve sporném a nesporném řízení, jelikož v takto rozlišených řízeních najdeme při jejím uplatnění drobné odchylky. Ve sporném řízení není příprava jednání nijak omezena, kromě samozřejmě zákonem stanovených podmínek. U nesporného řízení je to trochu jiné, jelikož nelze užít všechny instituty přípravy jednání upravené v občanském soudním řádu, ale například místo přípravného jednání se dle zákona o zvláštních řízeních soudních koná jiný soudní rok. Tyto instituty jsou si vesměs podobné, pouze v případě jiného soudního roku není možné nedostavení účastníka spojovat s pro něj negativními následky a dále s koncem jiného soudního roku není spojena koncentrace řízení.

Jako další navazuje kapitola s vyjmenováním zásad a principů civilního procesu a jejich projevů v přípravě jednání, které bylo podle mě důležité uvést, jelikož hrají podstatnou roli při výkladu a aplikaci právních norem a jejich znalost

nám tedy pomáhá k lepšímu porozumění právní úpravy. Práce se dále přesouvá k samotné přípravě jednání, jinými slovy se třetí kapitola zabývá procesními úkony soudu, které při ní může činit, přičemž kapitoly jsou řazeny tak, jak by za sebou úkony soudu měly následovat, avšak nelze to brát jako závazné pravidlo, a je vždy nutné brát v úvahu specifika konkrétního případu. Soud by měl ze všeho nejdříve zkoumat, zda návrh na zahájení řízení netrpí vadami, pro které by nebylo možné v řízení pokračovat (např. neurčitý žalobní petit). Dále by měl soud přistoupit ke zkoumání naplnění procesních podmínek, které jsou rozlišovány jak na straně soudu, tak na straně účastníků. Mezi podmínky na straně soudu řadíme pravomoc a věcnou, místní a funkční příslušnost soudu. Podmínkami na straně účastníků jsou způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost a v případě jeho zastoupení i plná moc. A nesmí zde být naplněny ani tzv. negativní podmínky, kterými jsou překážka litispendence nebo *rei iudicatae*. Jsou-li všechny tyto podmínky splněny, měl by soud zvážit, zda zde nejsou naplněny podmínky a okolnosti pro vydání platebního rozkazu. Mezi tyto podmínky řadíme dostatečně určitý petit a plnění peněžitého charakteru, kterého je možné se domáhat na základě tvrzených skutkových tvrzení. Pokud se pro vydání platebního rozkazu soud nakonec nerozhodne nebo bude-li proti němu včas podán odpor, přistoupí soud k vlastní přípravě jednání, při které má na výběr, který institut bude dle něj nejvhodnější použít (zda prostou či kvalifikovanou výzvou, přípravné jednání, nebo jiný postup). Při vlastní přípravě jednání může soudce činit i další nezbytné úkony, kterými může být využití mediace nebo například ustanovení znalce.

Následující kapitoly představují stěžejní část práce, jelikož jsou věnovány nejvýznamnějším institutům přípravy jednání. Čtvrtá kapitola se zabývá vydáním prosté a kvalifikované výzvy k vyjádření, rozdílů mezi nimi a podmínkami pro jejich vydání. Obě tyto výzvy slouží ke zjištění postoje žalovaného k žalobou uplatňovanému nároku. Rozdíl mezi nimi je v tom, že kvalifikovaná výzva klade na účastníka řízení větší nároky než výzva prostá. Pokud se tedy účastník na základě kvalifikované výzvy ve lhůtě a řádně nevyjádří, má to pro něj negativní následek spočívající v tom, že se má za to, že žalobou uplatňovaný nárok uznává a soud následně rozhodne rozsudkem pro uznání. Pasivita účastníka v případě prosté výzvy pro něj žádný důsledek nezakládá. V případě, že se soud pro vydání kvalifikované výzvy nerozhodne, má možnost místo toho nařídit přípravné jednání, je-li to dle jeho názoru účelnější. Z toho tedy vyplývá, že se tyto dva instituty

vylučují. Přípravné jednání je rozebíráno v kapitole páté, ve které je stanoveno, že jej nechápeme jako standardní jednání ve věci. Přípravné jednání je neveřejné a spíše neformální povahy. Jeho hlavním cílem je zajištění řádné přípravy jednání, ale mohou nastat situace, kdy při něm dojde ke skončení věci (např. z důvodu zpětvzetí žaloby), anebo k rozhodnutí ve věci samé. K rozhodnutí ve věci samé dochází v případě nedostavení se řádně předvolaného účastníka ke konání přípravného jednání. Zákon zde rozlišuje rozdílné negativní následky v případě nedostavení žalobce a žalovaného. V případě žalobce dochází k zastavení řízení, kdežto při nedostavení žalovaného dochází k fikci, že nárok uplatňovaný žalobou uznává a soud vydá rozsudek pro uznání. O těchto následcích musí být účastníci samozřejmě řádně poučeni, stejně jako v případě kvalifikované výzvy.

Poslední kapitola byla ponechána úvahám *de lege ferenda* a zmínce o chystané nové právní úpravě občanského soudního řádu. Současná právní úprava přípravy jednání není zcela zdařilá a ani nedochází ke zcela správnému využívání tohoto institutu. Věřím, že právní úprava chystaná civilním řádem soudním bude správným krokem dopředu a bude mít za následek zlepšení fungování justice a názor soudců ohledně přípravy jednání změní k lepšímu.

Diplomová práce představuje ucelený souhrn informací o přípravě jednání, s důrazem na prostou a kvalifikovanou výzvu a přípravné jednání.

Resumé

This thesis deals with the preparation of the hearing in the Czech legal system as an important phase of the civil procedure, during which the judge, with the help of the parties, should prepare the hearing so well that the case can be decided in a single ordered hearing.

The aim of the thesis is to comprehensively describe the current legal regulation of the preparation of the hearing with an emphasis on its individual institutes, which are a simple and qualified summons or a preparatory hearing. In order to fulfil these objectives, the text of the thesis is divided into six chapters, which are logically linked to each other.

The thesis starts with a definition of the term, whereby the preparation of a hearing is understood as all actions of the court, the parties, their representatives and other persons who are involved in the proceedings, if they are necessary for the hearing and decision on the merits of the case, or for a decision without a hearing, unless it is contrary to the law. The thesis also mentions the anchoring of the preparation of the hearing in the legal order in the light of two important amendments which aimed to highlight the importance of the preparation of the hearing in civil proceedings. The aim and purpose of trial preparation has also been defined.

In the following chapter the basic principles of civil procedure and their manifestation in the preparation of the hearing are listed. While the procedural principles define for us the nature of civil process, the partial principles are related to the right to a fair trial. The third chapter is devoted to the extensive actions available to the court to ensure the quality of the preparation of the hearing.

The main chapters of this work are chapters four and five, which separately discuss the simple and qualified summons and the preparatory hearing. It discusses how and when these institutes can be used, including the possible negative consequences associated with them. In the context of the preparatory hearing, another judicial year is mentioned.

Finally, the author's *de lege ferenda* proposals are presented on the basis of an assessment of the current legal framework. Last but not least, chapter six contains information on the forthcoming new procedural rule, which will be the Civil Procedure Code. It mentions how the legal regulation of the preparation of hearings will be changed.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-51-6.
- HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-463-6.
- HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2001-6.
- JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k ... 3. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075983695.
- KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-098-7.
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-986-1.
- POLIŠENSKÁ, Petra. *Občanské právo procesní: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v občanském právu za období leden 2014 až září 2015*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Musíš znát.. ISBN 978-80-7552-096-8.
- STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr LAVICKÝ. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5062-4.
- STAVINHOVÁ, Jaruška. *Občanské právo procesní*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 1993. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0774-5.
- SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-733-0.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.
- SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.
- SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-788-0.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7.
- WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

- WINTEROVÁ, Alena a Petr FRISCHMANN. *Občanské právo procesní: studijní příručka*. 2. dopl. vyd. Praha: ISV, 1996. Právo (ISV). ISBN 80-858-6617-X.
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právní učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6.
- ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství (C.H. Beck). ISBN 80-7179-005-2.

Odborné články

- BEZOUŠKA, Petr. *Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání*. Právní rozhledy. 2004, roč. 12, č. 1, s. 31–35. ISSN 1210-6410.
- DRÁPAL, Ljubomír. *Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. Mimořádná příloha. 2002, roč. 10, č. 5, s. 2-32. ISSN 1210-6410.
- JIRSA, Jaromír. *Jiný soudní rok podle § 18 z.ř.s. Soudce*. 2015, roč. 17, č. 3, s. 19-25. ISSN 1211-5347.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*. Právní rozhledy. 2010, roč. 18, č. 12, s. 441–446. ISSN 1210-6410.
- LAVICKÝ, Petr. *Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů*. Právní fórum. 2009, č. 10, s. 401–413. ISSN 1214-7966.
- MACUR, Josef. *Platební rozkaz v civilním procesu České republiky a zemí Evropské unie*. Právní rozhledy. Mimořádná příloha. 2002, roč. 10, č. 5, s. 201-206. ISSN 1210-6410.
- MACUR, Josef. *Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu*. Bulletin advokacie. 1998, č. 9, s. 6-17. ISSN 1805-8280.
- SEDLÁČEK, Miroslav. *Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a §114c o.s.ř.* Soukromé právo. 2022, roč. 10, č. 7-8, s. 15–20. ISSN 2533-4239.
- SEDLÁČEK, Miroslav. *Rozsudek pro uznání ve světle judikatury*. Soudce. 2019, roč. 21, č. 7-8, s. 13–18. ISSN 1211-5347.
- ŠMÍD, Ondřej. *Institut přípravného jednání*. Právní fórum. 2011, roč. 8, č. 1, str. 14-21. ISSN: 1214-7966.
- VALENTA, Jaroslav. *Dva roky přípravného jednání v praxi*. Právní rozhledy. 2012, č. 1, str. 18-21. ISSN: 1210-6410.
- WINTEROVÁ, Alena. *Přípravné jednání v civilním soudním řízení*. Právní fórum. 2009, číslo 6, s. 226-231. ISSN: 1214-7966.

Právní předpisy a jiné

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 30/2000 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů.
- Zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících, a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů.
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.
- Zákon č. 7/2009 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákon.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci.
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů.
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (publikovaná pod č. 209/1992 Sb.).
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Věcný záměr civilního řádu soudního. crs.justice.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 1994, sp. zn. IV. ÚS 55/94.
- Rozsudek Senátu (4. sekce) Evropského soudu pro lidská práva ze dne 04. 06. 2002, Komanický proti Slovensku, stížnost č. 32106/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. srpna 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 04. září 2003, sp. zn. 22 Cdo 2166/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. září 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003.

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. února 2004, sp. zn. IV. ÚS 278/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 36/04.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 387/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. května 2005, sp. zn. 21 Cdo 2165/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 07. června 2007, sp. zn. 32 Odo 1762/2006.
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 2007, sp. zn. 28 Cdo 3047/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. února 2010, sp. zn. 33 Cdo 315/2010.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 02. září 2010, č. j. 20 Co 328/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 328/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. února 2013, sp. zn. 28 Cdo 1523/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 04. září. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 23 Cdo 1213/2013.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 01. dubna 2014, sp. zn. IV. ÚS 2503/13.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. března 2014, sp. zn. 22 Cdo 510/2014.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 3106/13.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 02. dubna 2015, sp. zn. II. ÚS 3489/14.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. září 2015, sp. zn. 23 Cdo 760/2015.
- Nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 31. května 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. února 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. června 2017, sp. zn. 28 Cdo 4048/2016.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. září 2017, sp. zn. IV. ÚS 1784/17.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 23 Cdo 3744/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. ledna 2022, sp. zn. 23 Cdo 3428/2021.

Internetové zdroje

- CHARVÁTOVÁ, Lenka a RATHOUSKÝ, Ondřej. *Je právní úprava fikce uznání nároku a rozsudku pro uznání skutečně tak přísná?* Právní prostor [online]. Ostrava: Atlas Consulting spol. s r. o., ©1999-2021, 26. 01. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/je-pravni-uprava-fikce-uznani-naroku-arozsudku-pro-uznani-skutecne-tak-prisna?strana_do=4
- MALIŠ, Daniel. *Rozhodování vyšších soudních úředníků a jiných „nesoudců“ – další kostlivec ve skříni české justice?* Epravo.cz [online]. 06. 01. 2015 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodovani-vyssich-soudnich-uredniku-a-jinych-nesoudcu-dalsi-kostlivec-ve-skrini-ceske-justice-96637.html>